

Sult som krigføringsmetode: En rettslig analyse vedrørende
straffeansvar for Benjamin Netanyahu i henhold til brudd på artikkel
8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtektene

Skrevet av:

Fatima Sofie Ouakkaha

Studienummer:

20240019

Veileder:

Fenella Billing

Innleveringsfrist:

2. desember 2025

Antall tegn:

136 510

Abstract

The conflict in Gaza between Israel and Palestine has been ongoing for decades, but after the attack by Hamas and other Palestinian armed groups on October 7, 2023, the conflict escalated significantly and resulted in the outbreak of a new war between the parties. Hamas and the armed groups attacked with airstrikes using rockets and ground invasion where over thousand armed Palestinians stormed into Israel. Their attack resulted in killing around 1 200 Israelis, where over 800 were civilians, and the armed groups brought with them 251 hostages back to Gaza. In response, Israel formally declared war on Hamas, and Israeli defence minister, Yoav Gallant ordered a complete siege of Gaza. As a result of this escalation, Gaza is experiencing a humanitarian crisis which has raised questions regarding whether violations of international law have been committed in relation to the conflict.

The aim of this thesis is to look in to whether there is legal basis for holding Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu criminally responsible for the war crime of starvation as a method of warfare pursuant to article 8(2)(b)(xxv) of the Rome Statute. The analysis focuses on the alleged use of starvation and obstruction of humanitarian aid in the context of the armed conflict in Gaza and further considers whether individual criminal responsibility as co-perpetrator may be established under article 25(3)(a) of the Statute. While the conflict between Israel and Palestine provides historical background, this thesis focuses specifically on the actions committed after the attack of October 7.

This thesis is based on international law that regulates warfare, with a particular focus on international humanitarian law (IHL). Through a legal dogmatic approach, the applicable law (*de lege lata*) is analysed, with a particular focus on the Geneva Conventions and the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC), in order to shed light on and answer the thesis question.

To this day, there is no case law where a violation of the use of starvation as a method of warfare in an armed conflict has been a separate charge. As a result, the case law on this matter is limited. The arrest warrant issued by the ICC for Prime Minister Benjamin Netanyahu and former Israeli defence minister Yoav Gallant is the first time the provision in art. 8(2)(b)(xxv) has been cited. Despite that this is the first time where an international court seeks to prosecute use of starvation as a method of warfare as a separate charge, this is not the first time we have seen starvation used as a strategy in an armed conflict.

Based on the analysis of the Rome Statute articles 8(2)(b)(xxv) and 25(3)(a) in light of the available factual information, the conclusion is that there is reasonable ground to consider that Benjamin Netanyahu meets the conditions of the war crime of “use of starvation as a method of warfare”. Furthermore, there are indications that Benjamin Netanyahu, through his role and actions, might be held criminally liable as a co-perpetrator. As the thesis will show, the prosecutor has a rather complicated work ahead, especially in proving the necessary “intent” in relation to the crime and liability. Based on the available information regarding “intent”, it indicates it is more likely that *dolus directus* of the second degree could be proven, rather than *dolus directus* of the first degree. Nevertheless, the final decision depends on the evidence that the prosecutor and defence attorney presents.

Finally, this thesis is limited to analysing whether there is a legal basis to establish that the alleged violation has occurred and could result in liability. It is the International Criminal Court that will determine whether the crime has been committed, and liability based on the evidence presented in light of applicable law.

Innholdsfortegnelse

<i>Abstract</i>	<i>2</i>
1) Introduksjon	5
<i>1-1) Innledning og problemformulering.....</i>	<i>5</i>
<i>1-2 Historisk kontekst for problemformuleringen</i>	<i>6</i>
<i>1-3) Avgrensing</i>	<i>8</i>
<i>1-4) Metode og rettskilder.....</i>	<i>9</i>
1-4-1) Rettskildebildet.....	10
2) Internasjonal eller ikke-internasjonal væpnet konflikt.....	13
3) Roma-vedtektene om Den internasjonale straffedomstol	15
<i>3-1) ICCs jurisdiksjon i Gaza.....</i>	<i>15</i>
<i>3-2) Artikkel 8(2)(b)(xxv)</i>	<i>19</i>
<i>3-3) The perpetrator deprived civilians of objects indispensable to their survival</i>	<i>23</i>
<i>3-4) The perpetrator intended to starve civilians as a method of warfare.....</i>	<i>35</i>
4) Individuelt straffeansvar etter artikkel 25(3)(a) “co-perpetrator”	45
5) Perspektivering	56
6) Konklusjon.....	59
Litteraturliste.....	64
Bilag.....	74

1) Introduksjon

1-1) Innledning og problemformulering

Den 7. oktober 2023 iverksatte Hamas og andre palestinske væpnede grupper, et overraskende og omfattende angrep på Gazastripen mot Israel. I angrepet ble det tatt i bruk raketter og bakkeinvasjon med væpnede palestinere. Som et resultat av angrepet, ble over 1200 personer drept i Israel, hvor over 800 var sivile samt ble minst 252 personer tatt som gisler med tilbake til Gazastripen.¹

Etter angrepet fra Hamas og andre palestinske væpnede grupper eskalerte konflikten i Gaza betydelig. Den israelske regjeringen erklærte krig hvor de iverksatte et massivt bombeangrep mot Gaza og strammet betydelig inn på blokaden som resulterte i sterke begrensinger på livsnødvendig humanitær hjelp i Gaza.² Som en suverenstat og medlem av FN har Israel rett til å forsvare seg mot væpnet angrep ved å ta i bruk militærstyrker, som er et unntak fra det generelle forbudet mot bruk av makt, jf. artikkel 51 i FN-pakten.³

Siden 7.oktober 2023 har boligområder, skoler, sykehus, helsesentre og ambulanser, samt religiøse steder, mediekontorer og flyktningleirer blitt utsatt for omfattende angrep.⁴ Det er blitt rapportert at rundt 90 prosent av befolkningen, som utgjør ca. 1,9 millioner mennesker, har blitt drevet på flukt, blant annet som følge av instruksjoner fra israelske styrker i å evakuere til et trygt sted.⁵ I tillegg til de nevnte angrepene og fordrivelsen av sivilbefolkningen, er det blitt rapportert angrep på sivile som stod i kø for nødhjelp og mat.⁶

Den pågående væpnede konflikten har ført til at det har oppstått en akutt og omfattende humanitær situasjon i Gaza. Som følge av situasjonen mellom Palestina og Israel, utsendte Den internasjonale straffedomstolen (ICC) arrestordre mot blant annet Benjamin Netanyahu og tidligere forsvarsminister i Israel Yoav Gallant. Arrestordren omfatter både forbrytelser

¹ Iversen, J. (2025) FN-Sambandet: Palestina

² Ibid.

³ Heinza, E. A. (2024) International Law, Self Defence and the Israel-Hamas Conflict side 72. Se også FN-Pakten art. 51, [FN-pakten](#)

⁴ Leger uten grenser (2025) Hva er situasjonen i Palestina i dag?

⁵ UNRWA (2025) Situation report #184 on the Humanitarian Crisis in the Gaza Strip and the West Bank, incl. East Jerusalem

⁶ United Nations (2025) Gaza: Nearly 1,400 Palestinians killed while seeking food, as UN warns airdrops are no solution

mot menneskeheten og krigsforbrytelser begått i tidsrommet 8.oktober 2023 og fram til minst 20. mai 2024.⁷

En av krigsforbrytelsene som påstås brutt er brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtektene. Bestemmelsen kriminaliserer bruk av utsulting av sivile som metode i krigføring ved å frata dem gjenstander som er uunnværlig for dere overlevelse. Sult som våpen utgjør et alvorlig lovbrudd innenfor folkeretten. I motsetning til våpenbruk som bomber, raketter eller skytevåpen som utgjør et synlig og mer umiddelbart angrep med direkte skadepotensial, utgjør sult som våpen en mer skjult angrepsform som kan resultere i fatale konsekvenser langsiktig.

Denne masteravhandlingen omhandler hvorvidt det foreligger mulighet for å stille den israelske statsministeren Benjamin Netanyahu strafferettslig ansvarlig for det påståtte brudd på krigsforbrytelsen “bruk av sult som en metode i krigføring” i artikkel 8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtektene. Avhandlingen vil dermed behandle følgende problemstilling:

Hvorvidt Benjamin Netanyahu oppfyller vilkårene for krigsforbrytelsen bruk av sult som metode i krigføring etter Roma-vedtektene artikkel 8(2)(b)(xxv), og om han kan bli holdt strafferettslig ansvarlig som "co-perpetrator" etter artikkel 25(3)(a)

1-2 Historisk kontekst for problemformuleringen

Internasjonal humanitærrett (IHR), også kjent som krigens folkerett eller jus in bello, er det rettslige rammeverket som regulerer væpnet konflikt. Internasjonal humanitærrett tar ikke stilling til hvorvidt den væpnede konfliktens start var legitim (jus ad bellum) og har ikke som formål å forby krig. Internasjonal humanitærrett har som formål å regulere hvordan krig føres med sikte på beskyttelse av sivile og andre som ikke direkte deltar i fiendtlighetene, og redusere unødvendig lidelse, samt regulere metoder og midler som kan benyttes i væpnet konflikt.⁸ IHR gjelder uavhengig av motiv og hvem som startet konflikten, og er bindende for både statlige og ikke-statelige aktører.

⁷ International Criminal Court, “Situation in the State of Palestine – ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel’s challenges and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant”, (21. November 2024) <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine>.

⁸ FN-Sambandet (u.d) Folkerett

Genèvekonvensjonene av 1949 utgjør det viktigste regelverket innen internasjonal humanitærrett. Både Genèvekonvensjonene og dens tilleggsprotokoller, samt Roma-vedtektene om Den internasjonale straffedomstol forbyr eksplisitt sult som en strategi i væpnet konflikt. Historisk sett kan vi se bruken av sult som våpen tilbake til antikken. Strategien kan ses i senere tid, blant annet ble metoden brukt under andre verdenskrig i beleiringen av Leningrad, senere under borgerkrigen i Nigeria (1967-1970)⁹, og krigen i Sudan (2023-).¹⁰

I forbindelse med “High Command trial”, rettsaken mot tyske militære ledere etter andre verdenskrig, Nürnbergprosessen, ble det vist til at: “A belligerent commander may lawfully lay siege to a place controlled by the enemy and endeavour by a process of isolation to cause its surrender. The propriety of attempting to reduce [the enemy] by starvation is not questioned. Hence, the cutting off of every source of sustenance from without is deemed legitimate. [...]. We might wish the law were otherwise but we must administer it as we find it.”¹¹ På grunnlag av at det ikke var stilt spørsmål ved legitimiteten i bruken av sult som strategi mot fienden, ble det ikke ilagt strafferettslig ansvar da det ikke forelå straffbarhet knyttet til den anklagen.

Som en følge av andre verdenskrig hvor omtrent 50% av ofrene var sivile, ble Genèvekonvensjonene revidert i 1949, og den fjerde konvensjonen ble implementert med henblikk på å beskytte sivile i krigstid.¹²

Selv om bruken av sult som strategi i væpnede konflikter og dagens bestemmelers klare ordlyd, har det aldri blitt reist tiltale for brudd på bestemmelsen tidligere. Ved at ICC nå har valgt å etterforske mulig brudd på forbrytelsen i forbindelse med konflikten i Gaza, kan det føre til å tydeliggjøre tolkningen og anvendelsen av artikkel 8(2)(b)(xxv).

Formålet med avhandlingen er å analysere hva som utgjør lovbrudd på krigsforbrytelsen sult som metode i krigføring, og hvorvidt det foreligger mulighet for at Benjamin Netanyahu oppfyller vilkårene for forbrytelsen og dermed kan bli holdt strafferettslig ansvarlig som medvirker.

⁹ Global Rights Compliance (u.d) Starvation as a Weapon of War

¹⁰ Mishra, V. (2019) Sudan faces unprecedented hunger and displacement as war enters third year

¹¹ The High Command Case- US Military Tribunal, Nuremberg, The United States of America vs. Wilhelm von Leeb, side 563

¹² Røde kors (u.d) Hva er Genèvekonvensjonene?

1-3) Avgrensing

Ettersom avhandlingen tar sikte på å analysere hvorvidt det foreligger mulighet for ICC å straffeforfølge Benjamin Netanyahu for brudd på krigsforbrytelsen bruk av sult som metode i krigføring, avgrenses det opp imot andre påståtte forbrytelser ICC etterforsker i forbindelse med den væpnede konflikten i Gaza. I forbindelse med utsendelse av arrestordren mot Netanyahu og Gallant blir det vist til andre påståtte krigsforbrytelser samt forbrytelser mot menneskeheten. Videre har Sør-Afrika anlagt sak for Den internasjonale domstolen (ICJ) hvor de anklager Israel for å begå folkemord i Gaza.¹³ Slik at det er tale om påstått brudd på flere internasjonale forbrytelsen i forbindelse med konflikten i Gaza, men det vil ikke bli drøftet inngående i avhandlingen.

Det anerkjennes at arrestordren også gjelder to Hamas ledere, men det vil ikke bli tatt stilling til da det er utenfor avhandlingens omfang. I forbindelsen med Yoav Gallant vil han bli nevnt kort gjennom avhandlingen, men det vil ikke bli tatt en selvstendig vurdering hvorvidt han har begått de påståtte forbrytelsene og kan bli holdt strafferettslig ansvarlig. Han blir nevnt i forbindelse med at de påståtte forbrytelsene er begått av Netanyahu og han sammen. Det vil med det ikke bli foretatt en utvidende analyse av konflikten i sin helhet, men fokus på sult og hindring av humanitær bistand, samt vises det til hendelser som anses for relevant for besvarelsen av problemstillingen i avhandlingen.

Ved at avhandlingen bygger på analyse av folkeretten, vil ikke nasjonalrett bli behandlet. Det vil ikke bli tatt stilling til jus ad bellum, retten til å gå til krig, og hvorvidt det er tale om en legitimkrig. Suverenitetsprinsippet blir kort nevnt i forbindelse med retten til selvforsvar for å stadfeste den rettigheten for en stat. Konflikten mellom Israel og Palestina er en konflikt som har pågått i flere tiår. Avhandlingen tar dog utgangspunkt i hendelser etter angrepet fra Hamas og andre væpnede palestinere den 7. oktober 2023 på grunnlag av at etterforskningen hos ICC og den utsendte arrestordren tar utgangspunkt i handlinger begått i forbindelse med den pågående konflikten.

I forbindelse med vurderingen av hvorvidt det er tale om en internasjonal eller ikke-internasjonal væpnet konflikt, vil det ikke bli tatt en dyptgående selvstendig vurdering. Det blir vist til blant annet ICCs, påtale og ekspert panelets vurdering av spørsmålet. Avgrensingen skyldes at ordlyden i de relevante bestemmelsene i Roma-vedtektene som viser

¹³ Einarsen, T., & Chaudhry, R. (u.d) Folkemord i Gaza- eller kun forbrytelser mot menneskeheten?

til lovbruddet, konkretiserer begge bestemmelsene at et brudd på forbudet mot sult som krigføring metode vil være rettslig relevant uavhengig av konflikten karakter.

Det blir kort vist til punkt 3 og 4 fra Elements of Crimes i henhold til artikkel 8(2)(b)(xxv), men de blir ikke behandlet inngående i avhandlingen. Pkt. 3 og 4 viser til at de påståtte handlingene fant sted i sammenheng med og var forbundet med en internasjonal konflikt, samt at gjerningspersonen var oppmerksom på faktiske omstendigheter som fastslo at det forelå en væpnet konflikt. Avgrensningen skyldes at ICC har anerkjent at konflikten utgjør en internasjonal væpnet konflikt, samt foreligger det lite tvil hvorvidt Netanyahu som statsminister ikke var klar over de faktiske omstendighetene som fastslo at det forelå en væpnet konflikt med tanke på motangrepet fra Israel. Dermed vil avhandlingen fokusere på pkt. 1 og 2 som også anses for de minst avklarte delene av bestemmelsen.

Endelig vil det ikke bli tatt endelig avgjørelse hvorvidt Benjamin Netanyahu vil bli funnet skyldig i krigsforbrytelsen og dermed kan bli stilt strafferettslig ansvarlig i medhold av artikkel 25(3)(a). Som det vil fremgå av avhandlingen skyldes avgrensningen mangel på tilgang på informasjon og bevis som påstås innhentet. Dermed tar avhandlingen stilling til hvorvidt det foreligger mulighet for at han vil kunne bli kjent skyldig for krigsforbrytelsen og dermed hvorvidt det foreligger mulighet for strafferettslig ansvar i henhold til offentlig tilgjengelig dokumentasjon. Avgrensningen fra å gå inn på andre former for ansvar slik som militære lederes og overordnedes ansvar i medhold av artikkel 28 som arrestordren også viser til i forbindelse med Netanyahu, skyldes mangelen på tid og avhandlingens omfang.

1-4) Metode og rettskilder

Denne avhandlingen bygger på den rettsdogmatiske metoden som har til hensikt å analysere og beskrive gjeldene rett (de lege late).¹⁴ Metoden innebærer en tolkning av rettsregler i relevante rettskilder i forbindelse med å besvare avhandlingens problemstilling.

Avhandlingen bygger på en kombinasjon av deskriptiv og normativ metode. Dermed blir de relevante rettsreglene og rettskildene presentert fortløpende i analysen, og anvendes deretter på det etablerte faktagrunnlaget, herunder situasjonen og utførte aksjoner i Gaza, slik det fremkommer i offentlige tilgjengelige rapporteringer. Det er en gjennomgående fremstilling

¹⁴ Munk-Hansen (2022) side 70 og 79

hvor rettsreglene tolkes og anvendes i sammenheng med det etablerte faktum med henblikk på besvarelsen av problemstillingen. Det rettslige rammeverket er forankret i internasjonal strafferett, med særlig vekt på Roma-vedtektene, og tolkningen av relevante bestemmelser gjøres i lys av teori og praksis.

Ettersom avhandlingen tar utgangspunkt i konflikten i Gaza, har det vært nødvendig å vurdere kildeverdien, om kilden er pålitelig eller troverdig, av materialer som er benyttet. Temaets aktualitet og kontroversielle karakter medfører at kildene ofte kan være preget av politiske og emosjonelle føringer. For å sikre en mest mulig objektiv fremstilling, er det lagt vekt på å benytte kilder fra anerkjente og uavhengige aktører, herunder Den internasjonale straffedomstolen og non-governmental organisation (NGO) som Amnesty internasjonal og Røde Kors grunnet deres etablerte rolle innen internasjonal humanitærrett.

1-4-1) Rettskildebildet

En utfordring i forbindelse med avhandlingen er at det ikke foreligger noen tidligere rettsavgjørelser. Det er ikke tidligere blitt reist tiltale for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv), men det blir vist til avgjørelser hvor brudd på forbudet mot bruk av sult eller fratakelsen av livsnødvendigheter som metode i krigføring er blitt vurdert i henhold til brudd på andre internasjonale forbrytelser. På det grunnlaget vil analysen benytte generelle prinsipper og juridisk litteratur for tolkning av Roma-vedtektene. I medhold av artikkel 21 i Roma-vedtektene er ikke juridisk litteratur en primær rettskilde, men blir brukt som subsidiær kilde. Dette følger av at internasjonal strafferett er en del av folkeretten og dermed er kildene i stor grad de samme som ICJ artikkel 38(1) viser til.¹⁵

Konvensjoner

Den sentrale rettskilden i avhandlingen er Roma-vedtektene for den Internasjonale straffedomstolen. Ved at artikkel 8(2)(b)(xxv) eksplisitt kriminaliserer bruk av sult som metode i krigføring samt redegjørelsen i avhandlingen vedrørende den væpnede konfliktens kategori, blir det tatt utgangspunkt i den bestemmelsen. Videre blir artikkel 25(3)(a) anvendt i forbindelse med vurdering av individuelt straffeansvar som medvirkende gjerningsperson.

¹⁵ International Institute for Criminal Investigation (u.d) International Criminal Law & practice training material

I tillegg anvendes Genèvekonvensjonene av 1949, med fokus på den fjerde konvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstid, samt Tilleggsprotokoll I av 1977. Samlet utgjør konvensjonene et nødvendig utgangspunkt for forståelsen av rekkevidden i beskyttelsen av sivile i væpnet konflikt.

Rettspraksis

Generelt bruker ikke internasjonale domstoler og tribunaler “stare decisis”, som er en doktrine som krever at dommere følger tidligere lignende avgjørelser. En avgjørelse er dermed kun bindende overfor partene i saken. Dette resulterer i at tidligere avgjørelser er av mindre betydning på et internasjonalt nivå, enn på nasjonalt nivå hvor presedens er bindende for lavere domstoler slik som i USA, Danmark og Norge.¹⁶ Dog ser vi at ICC siterer tidligere avgjørelser samt egne avgjørelser. I *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo* (14. mars 2012)¹⁷, siterte ICC til tidligere avgjørelser fra andre internasjonale straffedomstoler som ICTY og the Special Court for Sierra Leone (SCSL), samt European Court of Human Rights (ECtHR).¹⁸ Ved at de nordiske landenes rettssystem er basert på civil law, hvor hovedkilden er lovverket, anerkjennes og brukes rettspraksis, spesielt fra Høyesterett, som prejudikat. I motsatt ende har vi common law, som blant annet USA følger, hvor det er domstolsavgjørelser som danner presedens og retten på mange måter skapes av dommerne og ikke av lovgiver.¹⁹

Dermed følger de nordiske landene en praksis i henhold til rettsavgjørelsene, spesielt hvor det er avsagt av Høyesterett som er av størst rettskildemessig vekt, gir uttrykk for gjeldene rett i henhold til redegjørelsen av lovgivers mening. USA derimot skapes retten på mange måter i domstolene og domstolen har stor makt i å tolke retten så langt det ikke er i strid med konstitusjonens bestemmelser, herunder First Amendment (ytringsfrihet).

Forståelsen for at ICC ikke er bundet av tidligere avgjørelser kan tolkes også i fravær av presisering vedrørende prejudikat i anvendelig rett i artikkel 21 i Roma-vedtektene. Imidlertid har Domstolen mulighet å anvende prinsipper og rettsregler slik de er blitt fortolket i Domstolens tidligere avgjørelser, jf. art. 21(2).

¹⁶ Manley, S. (2016) Referencing Patterns at the International Criminal Court s.194

¹⁷ *Prosecutor v. Lubanga Dyilo* (Judgment pursuant to article 74 of the Statute) ICC-01/04-01/06-2842, (14. March 2012)

¹⁸ Manley, S. (2016) (n 16) side 197.

¹⁹ NOU 1999:27, (s. 313)

Ettersom det per i dag ikke foreligger rettspraksis fra ICC hvor artikkel 8(2)(b)(xxv) er anvendt i en domfellelse, samt ingen avgjørelser i henhold til artikkel 25(3)(a) i forbindelse med strafferettslig ansvar for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv), benyttes det i avhandlingen rettspraksis vedrørende andre internasjonale forbrytelser og medvirkeransvar som kilde i forbindelse med besvarelsen av problemstillingen.

Faktagrunnlag-Empirisk material

Ved at konflikten i Gaza er en pågående konflikt, har det resultert i at mye av det relevante materialet som etterforskningen har resultert i eller som påtalemyndigheten har innhentet er utilgjengelig da de er klassifisert som hemmelig grunnet den pågående etterforskningen hos ICC. Dermed vil det ikke være mulig å ta en fullstendig bevisvurdering i straffeprosessuell forstand. Avhandlingen bygger dermed på rapporterte forhold slik de fremkommer iblant annet FN-rapporter, menneskerettighetsorganisasjoners dokumentasjon som Human Rights Watch og Amnesty International, samt rapportering gjennom media. Kildene benyttes som utgangspunkt ikke som bevis i straffeprosessuell forstand, men danner her grunnlaget for en rettslig vurdering av hvorvidt de rapporterte forholdene kan stadfeste at de begått handlingene omfattes av forbudet mot sult som metode i krigføring.

Hvor NGO-rapporter kan bli brukt som bevis må de være relevante og i samsvar med prosedyre reglene, men grunnet deres mulighet for å konkludere ut fra sin egen innhentet data, kan det medføre at rapportene er partiske. Imidlertid har slike rapporter blitt brukt i forbindelse med å understøtte andre kilder. I Bemba (21. mars 2016)²⁰ i forbindelse med en vitneforklaring, ble det inkludert NGO-rapport som supplerende i henhold til å bekrefte og understøtte en vitneforklaring. Rapporten ville ikke blitt brukt som eget bevis, men kun til støtte for vitneforklaringen.²¹ Dermed kan det ses at diverse relevante kilder som benyttes i avhandlingen kan ikke alene benyttes som bevis, men det foreligger mulighet for at de kan være til støtte for andre bevis eller forklaringer i forbindelse med saken.

²⁰ Prosecutor v. Bemba Gombo (Judgment pursuant to Article 74 of the Statute) ICC-01/05-01/08-3343 (21. March 2016)

²¹ Coleman, M. (2023) The War and Religion in Ukraine: The role of NGOs in Evidence collection

2) Internasjonal eller ikke-internasjonal væpnet konflikt

ICCs jurisdiksjon over krigsforbrytelse samt definisjonen av “war crime” følger av artikkel 8 i Roma-vedtektene. Både artikkel 8(2)(b)(xxv) og artikkel 8(2)(e)(xix) i Roma-vedtektene omhandler forbud mot sult, men med ulik anvendelses område. Artikkel 8(2)(b)(xxv) får anvendelse hvor det er tale om en internasjonal væpnet konflikt, mens hvor det er tale om en ikke-internasjonal væpnet konflikt, kommer artikkel 8(2)(e)(xix) til anvendelse.

Grunnet bestemmelsenes forskjellige anvendelsesområder, vil det først måtte konstateres hvorvidt konflikten i Gaza utgjør en internasjonal eller en ikke-internasjonal væpnet konflikt. Vurderingen av konfliktens rettslige karakter vil dog bli behandlet kort ettersom avhandlingen er avgrenset fra en inngående analyse vedrørende den problematikken grunnet bestemmelsenes nesten identiske ordlyd.

Internasjonal væpnet konflikt og ikke-internasjonal væpnet konflikt er to typer væpnede konflikter under internasjonale humanitærrett.

Internasjonal væpnet konflikt omfatter enhver væpnet konfrontasjon mellom en eller flere stater, samt situasjoner av okkupasjon selv hvor det ikke er tale om væpnet motstand. Disse konfliktene reguleres primært av de fire Genèvekonvensjonene, Tilleggsprotokoll I av 1977, og hvis aktuell andre gjeldende traktater slik som våpenkonvensjoner og internasjonal sedvanerett.²²

Ikke-internasjonal væpnet konflikt omfatter konflikter som involverer enten statlige væpnede styrker mot en eller flere ikke-statelige væpnede grupper, eller slike grupper som kjemper mot hverandre. For at slike konflikter skal være omfattet av IHR, må konfliktene nå et bestemt intensivitetsnivå, samt må de involverte ikke-statelige partene vise et visst nivå av organisasjon. Det følger av Tilleggsprotokoll II av 1977 artikkel 1(2) at protokollen ikke får anvendelse i forbindelse med interne uroligheter og spenninger, slik som opptøyer eller sporadiske voldshandlinger eller handlinger av lignende art, da de ikke utgjør væpnet konflikter.²³ Ikke-internasjonale konflikter er

²² International Committee of the Red Cross (2022) What is International Humanitarian Law? side 3-4

²³ Tilleggsprotokoll II til Genèvekonvensjonene

omfattet av Genèvekonvensjonene felles artikkel 3, Tilleggsprotokoll II av 1977, samt andre aktuelle trakter slik som våpenkonvensjoner og internasjonal sedvanerett.²⁴

I vurderingen som lå til grunn for utstedelsen av arrestordren, fant ICC rimelig grunn til å tro at reglene i internasjonal humanitærrett som omhandler internasjonal væpnet konflikt får anvendelse i den væpnede konflikten mellom Israel og Palestina. Dette på grunnlag av at begge er høye kontraherende parter til Genèvekonvensjonene av 1949, og samt at Israel anses for å okkupere minst deler av palestinsk territorium. Samtidig konstaterte Domstolen at reglene for ikke-internasjonal væpnet konflikt kommer til anvendelse på konflikten mellom Israel og Hamas.²⁵ Dette ble begrunnet i at Hamas anses å være en høyt organisert ikke-statlig væpnet gruppe og konflikten mellom Hamas og Israel har vært av tilstrekkelig intensitet til å nå terskelen til en ikke-internasjonal konflikt. Det anses altså for at det pågår to væpnede konflikter parallelt i forbindelse med den pågående konflikten i Gaza.²⁶

I henhold til påståtte internasjonale forbrytelser begått i Palestina, herunder i forbindelse med krigsforbrytelser, utsendte ICC arrestordren med henvisning til reglene for internasjonal væpnet konflikt. Domstolen viste til at de påståtte handlingene til Netanyahu og Gallant gjaldt handlinger utført av Israelske statlige organer og væpnede styrker mot sivilbefolkningen i Palestina, nærmere bestemt sivile i Gaza. Det ble lagt til grunn at det er tale om to parter i en internasjonal konflikt, samt tale om en okkupasjonsmakt og befolkningen i det okkuperte territoriet.²⁷

På grunnlag av ICCs vurdering og konklusjon, legges det dermed til grunn at det foreligger en internasjonal væpnet konflikt i forbindelse med vurderingen av mulig brudd på forbudet mot bruk av sult som strategi i en væpnet konflikt. Avhandlingen vil dermed omhandle en rettslig analyse vedrørende straffeansvar i henhold til brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtektene.

²⁴ International Committee of the Red Cross (n 22) side 4

²⁵ ICC, "Situation in the State of Palestine" (n 7)

²⁶ Ibid; se også Panel of Experts in International Law, Report of the Panel of Experts in International Law (20. May 2024), <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/240520-panel-report-eng.pdf> para 13

²⁷ ICC, "Situation in the State of Palestine" (n 7)

3) Roma-vedtektene om Den internasjonale straffedomstol

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) ble etablert gjennom Roma-vedtektene om Den internasjonale straffedomstol. Vedtektene ble vedtatt 17. juli 1998 og trådte i kraft 1. juli 2002, og utgjør det rettslige rammeverket for ICCs virksomhet.²⁸ Roma-vedtektene gir ICC jurisdiksjon over de mest alvorlige forbrytelsene som angår hele det internasjonale samfunnet begått av enkeltindivider, uavhengig av deres offisielle posisjon, jf. artikkel 27 i Roma-vedtektene.

Det følger av Roma-vedtektene artikkel 5 at Domstolens jurisdiksjon til å etterforske og straffeforfølge i henhold til vedtektene, er begrenset til å omfatte:

- a) forbrytelsen mot folkemord, (artikkel 6)
- b) forbrytelser mot menneskeheten (artikkel 7)
- c) krigsforbrytelser, (artikkel 8)
- d) aggresjonsforbrytelser (artikkel 8bis)

I forbindelse med denne avhandlingens formål i undersøkelse av hvorvidt Benjamin Netanyahu kan bli holdt strafferettsligansvarlig for brudd på krigsforbrytelse vedrørende bruk av sult og hindring av humanitær bistand, er særlig artikkel 8 relevant.

3-1) ICCs jurisdiksjon i Gaza

For å kunne ta stilling til om hvorvidt Benjamin Netanyahu kan holdes strafferettslig ansvar for brudd på Roma-vedtektene, vil det måtte først bli tatt stilling til hvorvidt ICC anses for å ha jurisdiksjon i den pågående konflikten i henhold til etterforskning og eventuelt straffeforfølge de påståtte kriminelle handlingene.

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) sin jurisdiksjon forutsetter at en stat er part av Roma-vedtektene og derved har akseptert Domstolens jurisdiksjon for forbrytelsene som er nevnt i artikkel 5, jf. artikkel 12(1). Hvor en forbrytelse er begått på territoriet til en statspart, eller gjerningspersonen er statsborger av en statspart, følger det av artikkel 12(2) at ICC kan

²⁸ Rome Statute of the International Criminal Court (adopted 17 July 1998, entered into force 1 July 2002) 2187 UNTS 3 (Rome Statute) - Roma-vedtektene

utøve jurisdiksjon. Til slutt har også FNs Sikkerhetsråd mulighet til å henvise situasjoner, og ikke enkeltindivider, til Domstolen i medhold av FN-pakten kapittel VII, jf. artikkel 13(b) i Roma-vedtektene. FNs Sikkerhetsråd har myndighet til å henvise saker selv hvor en stat ikke er part av Roma-vedtektene, men henvisningen er begrenset til å kun omfatte situasjoner hvor det er tale om en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet.

Hvor en stat ikke er part i vedtektene, følger det av artikkel 12(3) at staten kan avgi en erklæring hvor de aksepterer Domstolens jurisdiksjon for den aktuelle forbrytelsen.

Etter artikkel 11 er ICCs jurisdiksjon over internasjonale forbrytelser begrenset til å kun behandle forhold som er begått etter Roma-vedtektenes ikrafttredelse 1. juli 2002. Hvor en stat er blitt statspart etter ikrafttredelsen 1. juli 2002, kan Domstolen kun utøve jurisdiksjon for forbrytelser begått etter at vedtektene trådte i kraft for vedkommende stat, med unntak av erklæring avgitt etter artikkel 12(3), jf. artikkel 11(2).

Domstolens mandat bygger videre på komplementaritetsprinsippet som kommer frem gjennom artikkel 17 og 53. Komplementaritetsprinsipper vil si at det er statene som har den primære kompetanse og myndighetene til å etterforske og straffeforfølge internasjonale forbrytelser. Dette resultere i at ICC kan kun utøve jurisdiksjon når staten mangler vilje eller evne til genuint gjennomføre etterforskningen eller straffeforfølgelsen.²⁹

I forbindelsen med konflikten i Gaza, avga Staten Palestina den 31. desember 2014 erklæring hvor de aksepterte Den internasjonale straffedomstolens jurisdiksjon siden 13. juni 2014 i medhold av artikkel 12(3) i Roma-vedtektene.³⁰ Palestina tiltrådte så Roma-vedtektene 2. januar 2015 og vedtektene trådte i kraft 1. april 2015.³¹

Ved at Palestina har avgitt erklæring i medhold av artikkel 12(3) og akseptert Domstolens jurisdiksjon siden 13. juni 2014, har ICC jurisdiksjon over dagens konflikt i Palestina. Dette på grunnlag av at det er tale om handlinger begått på en statsparts territorium. Dog har ICCs jurisdiksjon over den væpnede konflikten i Gaza nylig blitt bestridt.

I forbindelse med påtalemyndighetens forespørsel om arresterende ordre overfor Benjamin Netanyahu og tidligere forsvarsminister Yoav Gallant, utfordret Israel ICCs jurisdiksjon. Israel utfordret både ICCs jurisdiksjon ovenfor dem, samt enhver annen etterforskningshandling tilknyttet samme juridisk grunnlag, i medhold av artikkel 19(2).

²⁹ Robinson, D., Vasiliev, S., Slidregt, E. van, & Oosterveld, V. (2024). Side 79.

³⁰ Declaration Accepting the Jurisdiction of the International Criminal Court State of Palestine

³¹ The States Parties to the Rome statute: State of Palestine

Artikkel 19 åpner opp for muligheten for partene eller Domstolen ex officio til å påse at Domstolen har jurisdiksjon i de fremlagte sakene.

Israel argumenterte med at Palestina ikke yter kompetansen det kreves i henhold til folkeretten til å delegere territorial jurisdiksjon til Domstolen.³² Israel viste til at det krevdes samtykke fra den andre staten i henhold til artikkel 12 selv hvor den ene staten har delegert samtykke til Domstolen i den situasjonen. Dette avviste ICC og viste til at «[a]s soon as there is one jurisdictional basis pursuant to article 12(2)(a) or (b) of the Statute, there is no need for an additional one.»³³

Videre argumenterte Israel for at Palestina ikke er en “State on the territory of which the alleged conduct occurred” som de mener er tilstrekkelig i seg selv til å indikere at det er kun Israel som kan akseptere ICCs jurisdiksjon. Domstolen viste så til at det vil være å ignorere sin tidligere avgjørelse fra 5. februar 2021 hvor Pre-Trial Chamber I³⁴ viste til at Palestina er en stat i henhold til Roma-vedtektene. Videre viste ICC til at de kunne utøve sin strafferettslige jurisdiksjon i situasjonen i Palestina, og at det territoriale virkeområdet for jurisdiksjonen strekker seg til Gaza og Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem.³⁵

Endelig viste Domstolen til at stater ikke har rett til å utfordre Domstolens jurisdiksjon basert på artikkel 19 før det er utsendt arrestordre eller stevning, og viste til ordlyden i artikkel 19(2)(b) som klart kun gir en stat rett til å utfordre en spesifikk sak.³⁶ ICC avviste dermed Israels innsigelser på deres jurisdiksjon etter artikkel 19(2) som for tidlig fremsatt, ettersom det ikke var avgjort hvorvidt det ville bli utsendt arrestordre på det tidspunktet.

Avgjørelsen ble dog anket av Israel i medhold av artikkel 82(1)(a). Artikkel 82(1)(a) gir partene i en sak adgang til å anke i samsvar med prosessreglene, avgjørelser vedrørende jurisdiksjon eller hvorvidt en sak kan tas opp til behandling av Domstolen. Bestemmelsen gir så ankedomstolen mulighet til å bekrefte, oppheve eller endre den påankede avgjørelsen.³⁷ Ankedomstolen fremmet anken til behandling i medhold av at anke ble ansett som juridisk gyldig, med henvisning til at saken i Pre-Trial Chamber gjaldt avvisning av en for tidlig

³² Situation in the state of Palestine (Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the Court pursuant to article 19(2) of the Rome Statute), ICC-01/18-374 (21. November 2024), para 11.

³³ Ibid. para 11 og 12.

³⁴ Situation in the state of Palestine (Decision on the ‘Prosecution request pursuant to article 19(3) for a ruling on the Court’s territorial jurisdiction in Palestine) ICC-01/18-143 (5 February 2021)

³⁵ Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the Court, (21. November 2024), para 15. (n 32)

³⁶ Ibid. paras 15 og 17

³⁷ Situation in the State of Palestine (Judgment on the appeal of the State of Israel against Pre-Trial Chamber I’s “Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the Court pursuant to article 19(2) of the Rome Statute”) ICC-01/18-422 (24. April 2025) para 63.

fremsatt innsigelse av ICCs jurisdiksjon. Anken omhandlet dermed en avgjørelse vedrørende ICCs jurisdiksjon, som er omfattet av artikkel 82(1)(a) i Roma-vedtektene.³⁸

Israel argumenterte i anken for at Domstolen skulle anerkjenne at det ikke var en for tidlig fremsatt innsigelse, Pre-Trial Chamber skulle behandle saken på nytt og arrestordrene mot de Israelske statsborgerne burde bli erklært ugyldig på grunnlag av feilaktig utsendelse.³⁹

Anken fra Israel ble tatt til følge, og de fikk dermed medhold i anken. Ankedomstolen opphevet den tidligere avgjørelsen og henviste saken tilbake til Pre-Trial Chamber for å ta konkret stilling til innholdet i Israels innsigelser. Arrestordrene ble ikke erklært ugyldig ettersom ankedomstolen ikke var overbevist at arrestordren og den tidligere avgjørelsen fra Pre-Trial Chamber var basert på eller var “inextricably connected.” Det vil si at avgjørelsene vedrørende arrestordren og avvisningen av Israels innsigelser i Pre-Trial Chamber ikke ble sett på som at de var så tett forbundet at de ikke kunne skilles fra hverandre.⁴⁰

Ved at Israel fikk medhold i anken vil det dog ikke si at ankedomstolen har opphevet tidligere avgjørelser vedrørende ICCs jurisdiksjon og Palestinas status som statspart i Roma-vedtektene. Det er kun tale om at Domstolen må ta en substansiell vurdering til Israels innsigelser vedrørende ICCs jurisdiksjon til å behandle sakene mot Netanyahu og Gallant. Per dags dato foreligger det dog ikke en ny avgjørelse fra Pre-Trial Chamber i henhold til jurisdiksjons innsigelsene.

På bakgrunn av at Staten Palestina avga en erklæring hvor de aksepterte Den Internasjonale straffedomstolens jurisdiksjon i medhold av artikkel 12(3) i årsskiftet 2014-2015, samt at Pre-Trial Chamber I viste til at de har tatt stilling til deres jurisdiksjon i Palestina tidligere og anser det som *res judicata*⁴¹, som vil si at et krav eller et rettsforhold anses som endelig avgjort⁴², legges det til grunn at ICC har jurisdiksjon i Palestina i medhold av artikkel 12(3) i Roma-vedtektene.

Subkonklusjon:

Det konkluderes dermed at ICC har jurisdiksjon til å etterforske og eventuelt straffeforfølge forbrytelser begått i Gaza i medhold av Palestinas erklæring etter artikkel 12(3) i Roma-vedtektene. Domstolen kan utøve jurisdiksjon over handlinger begått på palestinsk

³⁸ Ibid. para 35

³⁹ Ibid. para 50.

⁴⁰ Ibid. para 66.

⁴¹ Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the Court, (21. November 2024), para 15. (n 32)

⁴² Res judicata, <https://www.britannica.com/topic/res-judicata>

territorium, inkludert av israelske statsborgere, uavhengig av at Israel ikke er part av Roma-vedtektene eller har avgitt samtykke til ICC. ICCs jurisdiksjon omfatter handlinger begått etter 13. juni 2014, slik at dagens pågående konflikt er omfattet.

Det foreligger med det rettslig grunnlag for at ICC kan føre sak mot Benjamin Netanyahu for påstått brudd på Roma-vedtektene, herunder etterforske krigsforbrytelser etter artikkel 8(2).

3-2) Artikkel 8(2)(b)(xxv)

Artikkel 8(2)(b) viser til alvorlige krenkelser av lover og sedvanerett innen internasjonale væpnede konflikter. Når det gjelder sult som krigføringss metode i en internasjonal væpnet konflikt fastsetter artikkel 8(2)(b)(xxv) at det er en krigsforbrytelse å:

“Intentionally using starvation of civilians as a method of warfare by depriving them of objects indispensable to their survival, including willfully impeding relief supplies as provided for under the Geneva Conventions;”

Anvendelig rett følger av artikkel 21 i Roma-vedtektene og lyder:⁴³

1. “The Court shall apply:
 - a. In the first place, this Statute, Elements of Crimes and its Rules of Procedure and Evidence:
 - b. In the second place, where appropriate, applicable treaties and the principles and rules of international law, including the established principles of the international law of armed conflict
 - c. Failing that, general principles of law derived by the Court from national laws of legal systems of the world including, as appropriate, the national laws of States that would normally exercise jurisdiction over the crime, provided that those principles are not inconsistent with this Statute and with international law and internationally recognized norms and standards.
2. The Court may apply principles and rules of law as interpreted in its previous decisions.”

Artikkel 21 i Roma-vedtektene etablerer et hierarki av rettskilder av anvendelig rett for ICC dommerne i forbindelse med anvendelsen i pådømmelse av saker. I alle avgjørelser skal det så

⁴³ Roma-vedtektene (n 28) artikkel 21

først anvendes relevante bestemmelser i Roma-vedtektene, Elements of Crimes og dens prosessregler. Videre i lys av det etablerte hierarkiet skal Domstolen anvende subsidiære rettskilder under artikkel 21(1)(b), og (c) skal kun anvendes hvor det identifiseres en mangel i bestemmelsen i vedtektene, forbrytelselementene og reglene.⁴⁴ Som nevnt i 1-4-1, er ikke Domstolen bundet av tidligere avgjørelser og juridisk litteratur utgjør ikke en primær rettskilde, men brukes som en subsidiær kilde i suppleringen av en primær kilde hvor vedtektene eller andre primære tekster kan være mangelfull.

I vurderingen i avhandlingen vil det være tilstrekkelig å anvende Roma-vedtektene og Elements of Crimes for den påståtte forbrytelsen og strafferettslige ansvaret som Benjamin Netanyahu er anklaget for. Det er så ikke nødvendig å anvende rettskilder som følger av artikkel 21(1)(b) og (c). I den foreliggende saken vil det anvendes kun artikkel 8, 25 og 30 fra Roma-vedtektene. Juridisk litteratur benyttes for å underbygge tolkningen av disse bestemmelsene og belyse uklarheter i rettsreglene, samt brukes som støttemomenter i den rettslige vurderingen av oppfyllelse av vilkår i bestemmelsene.

Ettersom det vises til Element of Crimes i artikkel 21(1)(a) og avklaringen som følger av artikkel 9(1), skal Elements of Crimes bistå Domstolen i anvendelsen av nevnte bestemmelsene i vedtektene.⁴⁵

I henhold til artikkel 9 i Roma-vedtektene skal Elements of Crimes bistå Domstolen ved tolkningen og anvendelsen av artikkel 6,7,8 og 8bis. Ordlyden i artikkel 9(1), “shall assist” viser til at Elements of Crimes har en veilede og utfyllende funksjon, men at Domstolen ikke er bundet av dem. Videre fremgår det av introduksjonen til Elements of Crimes og artikkel 9(3) at elementene skal tolkes “consistent with the Statute”, som innebærer en tolkning i samsvar med de generelle definisjonene og innholdet i internasjonal strafferett.⁴⁶

Basert på de fire paragrafene under artikkel 8(2)(b)(xxv) i Elements of Crimes, skal det tas med i vurderingen hvorvidt:⁴⁷

“1. The perpetrator deprived civilians of objects indispensable to their survival.

⁴⁴ Prosecutor v. Germain Katanga (Judgment pursuant to article 74 of the Statute) ICC-01/04-01/07-3436-tENG (7. March 2014) para. 39

⁴⁵ Ibid. para 41

⁴⁶ Kaul, Hans Peter, “The International Criminal Court and the Crime of Genocide” in Christoph Safferling and Eckart Conze (eds.), The Genocide Convention Sixty Years after its Adoption, T.M.C. Asser Press, (2010) side 199

⁴⁷ International Criminal Court, Elements of Crimes (2013) ICC-PIOS-LT-03-002/15_Eng, side 21

2. The perpetrator intended to starve civilians as a method of warfare.
3. The conduct took place in the context of and was associated with an international armed conflict.
4. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.”

Gjerningspersonen skal altså ha fratatt sivilbefolkningen gjenstander som er uunnværlig for deres overlevelse, og handlingen skal være begått med hensikt om å la sivile sulte som metode i krigføringen. Videre skal handlingen ha funnet sted med og i sammenheng med en internasjonal væpnet konflikt, og gjerningspersonen skal ha vært klar over de faktiske omstendighetene som tilsa at det forelå en væpnet konflikt.

Dog følger det av innledningen til artikkel 8 i Elements of Crimes en følgende avklaring til punkt 3 og 4, at:

“(a) there is no requirement for a legal evaluation by the perpetrator as to the existence of an armed conflict or its character as international or non-international; (b) in that context there is no requirement for awareness by the perpetrator of the facts that established the character of the conflict as international or non-international; (c) there is only a requirement for the awareness of the factual circumstances that established the existence of an armed conflict that is implicit in the terms “took place in the context of and was associated with”. ”⁴⁸

Krigsforbrytelse etter artikkel 8(2)(b)(xxv) forutsetter at den påståtte handlingen fant sted i sammenheng med og var forbundet med en internasjonal konflikt, samt at gjerningspersonen var oppmerksom på faktiske omstendigheter som fastslo at det forelå en væpnet konflikt. Det avgjørende er ikke hvorvidt gjerningspersonene foretok en juridisk vurdering av hvorvidt det forelå en væpnet konflikt eller konfliktens karakter, men om vedkommende hadde bevissthet om de faktiske omstendighetene som tilsa at det forelå en væpnet konflikt. Som nevnt i avgrensingen vil punkt 3 og 4 ikke bli behandlet, og det fokuseres på pkt. 1 og 2 videre i avhandlingen.

Ettersom artikkel 8(2)(b)(xxv) referer til Genèvekonvensjonene og “the established framework of international law” må bestemmelsen tolkes i lys av eksterne rettskilder,

⁴⁸ Ibid. side 9

herunder internasjonal humanitærrett og menneskerettigheter. Artikkel 21(3) i Roma-vedtektene presisere at:

3. “The application and interpretation of law pursuant to this article must be consistent with internationally recognized human rights and be without any adverse distinction founded on grounds such as gender as defined in article 7, paragraph 3, age, race, colour, language, religion or belief, political or other opinion, national, ethnic or social origin, wealth, birth or other status.”

Det vil si at tolkningen og anvendelse av gjeldene rett må være i samsvar med internasjonal anerkjent menneskerettigheter og være uten noe negative forskjellsbehandling. Resultatet av en tolkning som Domstolen foretar, må ikke være i strid med slike rettigheter.⁴⁹ Dette innebærer at tolkningen av artikkel 8(2)(b)(xxv) må ses i lys av menneskerettighetene, herunder retten til liv og retten til tilstrekkelig mat, samt blant annet anvendelse i forbindelse med retten til rettferdig rettergang for tiltalte.

Av særlig relevans til avhandlingen er International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) artikkel 11 som fastslår retten til tilstrekkelig mat og vann⁵⁰, og International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) artikkel 6 som fastslår retten til liv.⁵¹ Artikkel 6 i ICCPR er en ufravikelig rettighet, selv i væpnet konflikt og andre forhold.⁵² I General Comment no.36 til artikkel 6 i ICCPR, pålegges statene i forbindelse med beskyttelsen av liv også inkludere å sikre tilstrekkelig med mat, vann, husly, helsehjelp, elektrisitet og sanitær.⁵³ Videre kan vi se at FNs sikkerhetsråd i 2018 vedtok resolusjon 2417 hvor de eksplisitt fordømmer bruken av sult som våpen i krigføring og viser til at det kan utgjøre en krigsforbrytelse. Resolusjonen understreker også at stater har et ansvar for å sikre humanitær tilgang og beskytte sivile mot sult.⁵⁴

Et sentralt prinsipp i internasjonal humanitærrett, distinksjonsprinsippet, er et helt grunnleggende prinsipp som stadfester at krigens parter skal til enhver tid skille mellom sivile og stridende.⁵⁵ Det vil si at sivile skal skånes og beskyttes fra effekten av fiendtligheten så

⁴⁹ The Prosecutor v. Germain Katanga (7. March 2014) (n 44) para. 50

⁵⁰ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) 1966

⁵¹ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) 1966

⁵² UN Human Rights Committee, General comment No. 36 on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, pkt.2.

⁵³ Ibid. pkt.30

⁵⁴ United Nations Security Council Resolution 2417 (2018)

⁵⁵ Distinksjonsprinsippet, <https://www.rodekors.no/vart-arbeid/regler-i-krig/sporsmal-og-svar/distinksjonsprinsippet/>

lenge de ikke direkte deltar i striden eller kamphandlingene. Dette følger av grunnregelen i artikkel 48 i Tilleggsprotokoll I, samt regnes som folkerettslig sedvane under regel 14,⁵⁶ som også stadfester at de militære aksjonene til partene i konflikten skal bare rettes mot militære mål.

Hvor det er tale om skader og annen lidelse som et resultat av et ellers lovlig angrep mot et militært mål, følger det av artikkel 51(5)(b) i Tilleggsprotokoll I, at angrepet må være proporsjonalt i forbindelse med den forventede militære fordelen som oppnås. Bruk av sult som en krigføringsmetode og ødeleggelse av objekter som er uunnværlig for sivilbefolkningens overlevelse kan vi se er forbudt i henhold til internasjonal humanitærrett, og anses også som sedvanerett,⁵⁷ i regel 53 og 54 i Customary international humanitarian law, som i dag er kodifisert i artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I.⁵⁸

På bakgrunn av den rettslige gjennomgangen av anvendelig rett i medhold av artikkel 8(2)(b)(xxv) samt de tilhørende elementene i Elements of Crimes, går avhandlingen over til vurderingen av hvorvidt det foreligger mulighet for at Benjamin Netanyahu kan finnes skyldig for krigsforbrytelsen etter Roma-vedtektene for å bruke sult som metode i krigføring.

3-3) The perpetrator deprived civilians of objects indispensable to their survival

Første elementet stiller krav til at gjerningspersonen har fratatt sivilbefolkningen objekter som er unnværlig for deres overlevelse. I forbindelse med tolkningen av artikkel 8(2)(b)(xxv) skal bestemmelsen tolkes i lys av internasjonal humanitærrett. Formuleringen til bestemmelsen er i stor grad avledet fra artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I.⁵⁹ Ettersom det er tale om en internasjonal væpnet konflikt, får Tilleggsprotokoll I anvendelse, og bestemmelsen blir å måtte tolkes i lys av artikkel 54.⁶⁰

“Civilian”

⁵⁶ International Humanitarian Law Database, Rule 14. Proportionality in attack

⁵⁷ Michael Cottier, Emilia Richard, Article 8(2)(b)(xxv), in: Triffterer/Ambos, The Rome Statute of the ICC, 3rd edition (2016), side 509.

⁵⁸ Henckaerts & Doswald-Beck, The ICRC Customary International Humanitarian Law (CUP 2005), Reglene 53 og 54, side 186-192.

⁵⁹ Dörmann (2003) Side 364

⁶⁰ Ved ikke-internasjonal kan det ses til artikkel 14 i Tilleggsprotokoll II.

Ettersom det er tale om handlinger rettet mot “civilian” vil begrepet måtte avklares. Det følger av artikkel 50(1) i Tilleggsprotokoll I at sivile skal forstås som “any person who does not belong to one of the categories of persons referred to in Article 4(A)(1), (2), (3) and (6) of the Third Convention and in Article 43 of this Protocol.” Hvor det oppstår usikkerhet hvorvidt det er tale om en sivilperson eller stridende, følger det videre av bestemmelsen at personen skal anses å være en sivilperson.

Ved at definisjonen viser til artikkel 43 i Tilleggsprotokoll I, vises det til et klart skille fra definisjon av væpnet styrker som deltar i fiendtlighetene, som ikke nyter et beskyttelsesvern. Etter ordlyden i artikkel 50(1) er alle som oppholder seg i territoriet sivile bortsett fra de væpnede styrkene. Videre stadfester artikkel 50(3) at befolkningen ikke fratas sin sivile karakter dersom en som faller utenfor definisjonen av sivilpersoner er til stede blant sivilbefolkningen.⁶¹ Dette vil si at selv hvor Israel indikerer at Hamas og andre væpnede palestinere oppholder seg blant sivilbefolkningen, skal det tas hensyn til sivilbefolkningen som omfattes av artikkel 50 i forbindelse med deres krigføring.

Ved at artikkel 8(2)(b)(xxv) blir å måtte tolket i lys av artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I i forbindelse med *actus reus*, vil det måtte redegjøres nærmere for innholdet og rekkevidden av artikkel 54, herunder hvordan bestemmelsen beskytter sivile mot sult som metode i krigføring og hva som utgjør som brudd på bestemmelsen.

Artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I av 1977

Sult omtales her som en krigføringsmetode, som vil si “a weapon to annihilate or weaken the population.”⁶² Hvor sult blir brukt som våpen for å utslette eller svekke befolkning, er det et klart brudd på bestemmelsen. Videre følger det av artikkel 54(2) at forbudet omfatter også angrep, ødeleggelser eller fjerning av objekter som er nødvendig for sivilbefolkningens overlevelse, herunder matvarer, jordbruksområder for matproduksjon, avlinger og drikkevanninstallasjoner med det spesifikke formålet om å frata sivilbefolkningen eller motparten tilgang til livsnødvendige ressurser, uavhengig av motiv. Som redegjørelsen nedenfor vil vise, har bestemmelsen en bred rekkevidde som beskytter både direkte tilgang på mat og ressurser som muliggjør overlevelse.

⁶¹ Se også *Prosecutor v. Radovan Karadzic (Trial Judgment)* IT-95-5/18-T (24. March 2016) para. 474

⁶² Sandoz, C., Pilloud, C., and J. S. Pictet, Y. Swinarski and B. Zimmermann (eds.), *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949* (ICRC, Martinus Nijhoff, Geneva, 1987), para 2090,

“Starvation”

En naturlig språklig forståelse av begrepet “sult” er at det innebærer en tilstand hvor mennesker over lengre tid mangler tilstrekkelig tilgang på mat, som kan resultere i underernæring og i verste fall død. Sult kan oppstå som følge av en naturkatastrofe eller, som denne avhandlingen undersøker, som et resultat av menneskeskapte handlinger i væpnet konflikt. Ved å bruke det som en krigføringsmetode vil det være å “provoke it deliberately, causing the population to suffer hunger, particularly by depriving it of its sources of food or of supplies. Starvation is referred to here as a method of warfare, i.e., a weapon to annihilate or weaken the population”⁶³

Det er en generell enighet om at begrepet “starvation” skal tolkes bredt. Det er altså ikke kun tale om mat og drikke, men også for eksempel medisin eller andre objekter som i lys av omstendighetene anses for å være uunnværlige for sivilbefolkningens overlevelse.⁶⁴

I forbindelse med utarbeidelsen av Roma-vedtektene ble det foreslått et ekstra avsnitt under forbrytelseselementene som lyder “[t]hat as a result of the accused's acts, one or more persons died from starvation.”⁶⁵ Det foreslåtte elementet ble ikke tatt med i endelig utkast, men hvor det hadde blitt tatt med, ville det ha resultert i et krav om at det forelå dødsfall i forbindelse med bruddet på bestemmelsen. Ved at det ikke ble tatt med, er det en generell enighet om at det må tolkes at det da ikke foreligger et resultatbasert krav i henhold til brudd på bestemmelsen (Dörmann, 2003).⁶⁶

Ettersom det ikke stilles et resultatbasert krav i forbudet, herunder dødsfall, vil det ikke være et vilkår for et eventuelt straffeansvar overfor Benjamin Netanyahus brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv).

I den væpnede konflikten i Gaza ble det dog den 22. august 2025 erklært av FN at det var hungersnød i Gaza. Den erklæringen innebærer at tre alvorlige kriterier er oppfylt: ekstrem matmangel, alvorlig underernæring og dødsfall på grunn av sult.⁶⁷ Til tross for erklæringen

⁶³ Ibid. para 2089.

⁶⁴ Dörmann (2003) (n 59) s. 363; Se også Panel of Experts in International Law Report. para 24 (n 26); Se også Cottier & Richard, Article 8(2)(b)(xxv), (2016) (n 57)

⁶⁵ United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court: Official Records, Rome, 15 June–17 July 1998 (United Nations, 2002) A/CONF.183/13 (Vol. III), side 238.

⁶⁶ Dörmann (2003) (n 59)

⁶⁷ Gaza Strip: Famine confirmed in Gaza Governorate, projected to expand; se også Hungersnød erklært i Gaza by: <https://www.vg.no/nyheter/i/B00lpE/hungersnød-erklært-i-gaza-by>

brukte Israel ifølge en uttalelse fra humanitære ledere og eksperter på hungersnød, den påfølgende måneden etter erklæringen på å benekte hungersnødens eksistens, hindret humanitære handlinger og utvidet sitt militære offensive i de hardes rammede områdene.⁶⁸

Til tross for at det ikke foreligger et resultatbasert krav i forbudet, kan vi se at situasjonen i Gaza har resultert i hungersnød og dødsfall i den forbindelse. Dog vil det måtte vurderes hvorvidt hungersnøden er et resultat av Netanyahus handlinger, og ikke er en utilsiktet konsekvens som følge av den væpnede konflikten ettersom bestemmelsen kriminaliserer kun bruk av sult som metode i krigføringen. Spørsmålet er hvorvidt det er en årsakssammenheng mellom Netanyahus handlinger og den humanitære situasjonen i Gaza.

Depriving of objects indispensable to their survival

Begrepet tar sikte på at det skal bevises at gjerningspersonen har fratatt sivilbefolkningen objekter som er nødvendig for deres overlevelse. Selv hvor sivilbefolkningen klarer å sikre seg essensielle ressurser på andre måter, vil det ikke påvirke oppfyllelsen av vilkåret.

Begrepet «depriving» omfatter et stort utvalg av handlinger eller unnlatelser. Vi kan finne eksempler i artikkel 54(2) hvor det fremgår at det er forbudt “to attack, destroy, remove or render useless”. Videre følger det av Commentary at verbene “attack, destroy and render” er brukt med henblikk på å dekke alle muligheter, inkludert “pollution, by chemical or other agents, of water reservoirs, or destruction of crops by defoliants, and also because the verb ‘attack’ refers, either in offence or defense, to acts of violence against the adversary, according to Article 49 (Definition of attacks and scope of application), paragraph 1.”⁶⁹

Fratakelsen av “indispensable object” kan også bli oppfylt ved å “impending relief supplies”. Ved å hindre hjelpeforsyninger, inkluderer det transport og forsyning av mat, vann, drikkevanninstallasjoner, tepper, klær og andre gjenstander som for å beskytte mot kulde og vær, samt medisinsk utstyr.⁷⁰ Artikkel 8(2)(b)(xxv) viser eksplisitt til hindring av hjelpeforsyninger “as provided under Geneva Convention”. I forbindelse med fastsettelse av alminnelig beskyttelse for befolkningen mot enkelte av krigens virkninger, følger det av Genèvekonvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstid (1949) (konvensjon IV) del II.

⁶⁸ Expert Declaration: Urgent Action on Gaza’s Famine

⁶⁹ Sandoz et al., Commentary (1987), (n 62) para 2101.

⁷⁰ Cottier & Richard, (2016) side 514 (n 57)

Av særlig relevans i forbindelse med hjelpeforsyninger kan det vises til artikkel 23 som krever at statene skal tillatte “free passage of all consignments of medical and hospital stores [...] intended only for civilians” av en annen stat, samt sørge for “free passage of all consignments of essential foodstuffs, clothing and tonics intended for children under fifteen, expectant mothers and maternity cases.”⁷¹ “[E]ssential foodstuffs” skal forstås som grunnleggende matvarer som er nødvendig for helse og normal fysiske og mental utvikling hos barn under 15 år, gravide og barselsaker, som melk, mel, sukker, fett og salt.⁷² Bestemmelsen slår fast en rett til tilgang på humanitær bistand, samt indikerer en statspraksis at partene i konflikten skal sørge for at leveringen av hjelpeforsyningene skjer effektiv og uten unødig opphold.⁷³

Hvor det er tale om levering av hjelpeforsyninger til sivilbefolkningen i okkupert territorium, oppstiller Genèvekonvensjonen IV og Tilleggsprotokoll I regulerende bestemmelser i den forbindelsen. En okkuperendemakt har en forpliktelse til å sørge for at sivilbefolkningen er tilstrekkelig forsynt med mat og medisinsk utstyr, særlig nødvendige forsyninger som matvarer, legemidler og andre essensielle gjenstander som er nødvendig, hvor det okkuperte områdets egne forsyninger er utilstrekkelig. Dette følger av artikkel 55 i Genèvekonvensjonene IV og artikkel 69(1) i Tilleggsprotokoll I.

Dersom sivilbefolkningen i et okkupert område ikke mottar tilstrekkelig forsyning av det nevnte under artikkel 69, pålegger artikkel 70 i Tilleggsprotokoll I partene å iverksette hurtig og uhindret adgang for hjelpeaksjoner for nøytral, humanitær og upartisk nødhjelp. Ved at bestemmelsen viser til “[...], subject to the agreement of the parties concerned” skal det ikke tolkes som at partene har en absolutt og ubegrenset frihet til å nekte hjelpeaksjoner. Partenes samtykke kan ikke nektes vilkårlig og en nektelse skal være saklig begrunnet. Bestemmelsen bør lese i sammenheng med artikkel 54, slik at muligheten for å avslå hjelpeaksjoner eller forsyninger ikke skal benyttes som et middel til å sulte ut befolkningen.⁷⁴ Videre følger det av artikkel 71 som sikrer at bistandsarbeiderne som deltar i hjelpeaksjonen skal respektere og beskyttes.

Hva som skal forstås med “objects indispensable to their survival” er ikke definert i internasjonal humanitærrett, men en naturlig forståelse sett i lys av bestemmelsens

⁷¹ Geneva Convention (IV) Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949 (Genèvekonvensjonen (IV)), artikkel 23.

⁷² Pictet, J., S., The Geneva Conventions of 12 August 1949 Commentary-IV Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (1958), side 180

⁷³ Cottier & Richard (2016) (n 57), side 514.

⁷⁴ Sandoz et al., Commentary (1987) (n 62) para 2805-2808.

beskyttelses området, er det utvilsomt at basis gjenstander som mat og rent vann er omfattet. Artikkel 54(2) viser til en ikke-uttømmende, jf. “such as” liste av eksempler på hva som omfattes, slik som «food-stuffs, agricultural areas for the production of food-stuffs, crops, livestock, drinking water installations and supplies and irrigation works». Som nevnt ovenfor, “objects indispensable to their survival” er ikke begrenset til objekter i forbindelse med mat og vann. Forbudet inkluderer også andre objekter som er nødvendig for siviles overlevelse, som husly og klær som er kritisk i henhold til klimaet. Videre er det under visse omstendigheter at elektrisitet omfattes av begrepet. Blant annet har Office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR) konkludert at det kan omfattes, spesielt hvor det er tale om sykehuspasienter som dør som følge av avstengingen av elektrisitet over lengre tid.⁷⁵

Det foreligger videre et snevert unntak til bestemmelsen i bestemmelsens paragraf 3 og 5. Det følger av paragraf 3 at forbudet i paragraf 2 ikke gjelder for gjenstander som brukes av motparten som forsyning for væpnede styrker eller brukes direkte til støtte for militære operasjoner. Det følger videre av paragraf 3(b) at hvor objekter som er uunnværlige for overlevelsen for sivilbefolkningen blir brukt til støtte for militære handlinger, er et hvert angrep ulovlig dersom det vil føre til sult eller tvungen forflytning av sivilbefolkningen. Et angrep på objekter som forsyner både sivile og stridene vil dermed være et ulovlig angrep hvor det rammer sivilbefolkningen. International Committee of the Red Cross (ICRC) Commentary understreker at det foreligger vanskeligheter i henhold til å bevise at objektene blir brukt “in direct support of military in action”, men frasen “in direct support of military in action” referer til militære operasjoner mot matlagre som de stridende bruker til dekning eller som et våpendepot.⁷⁶

Proporsjonalitet og forpliktelsen til å ta forhåndsregler gjelder. I forbindelse med planlegging og utførelse av angrep skal det tas alle tilgjengelige forhåndsregler i henhold til valg av krigføringsmetoden for å unngå eller minimere skader på sivile og unngå feilaktig målretning.⁷⁷ Artikkel 54(5) viser til at en part i konflikten kan vike forbudet i paragraf 2 “within such territory under its own control” hvor det er nødvendig av tvingende militære grunner. ICRC Commentary viser til at “an occupation army which is withdrawing may, if military operations render it absolutely necessary, carry out destructions (bridges, railways, roads,

⁷⁵ Cottier & Richard (2016) (n 57) side 513

⁷⁶ Ibid. side 516-517; se også Sandoz et al., Commentary (1987) (n 62), para. 2110

⁷⁷ Cottier & Richard (2016) (n 57) side. 517

airports, ports etc.) with a view to preventing or slowing down the advance of enemy troops, but may not destroy indispensable objects such as supplies of foodstuffs, crops ripe for harvesting, drinking water reservoirs and water distribution systems or remove livestock”⁷⁸

Det vil si at selv hvor en okkupasjonshær trekker seg tilbake, kan militæret ødelegge visse infrastrukturer i forbindelse med å hindre eller sakke ned fienden, men det er ikke lovlig å ødelegge objekter som er uunnværlig for siviles overlevelse. Slik at beskyttelsen av nødvendige ressurser i henhold til sivilbefolkningen, tolkes som absolutt og ikke blir tolket i lys av å omfattes av “imperative military necessity”. Hvor det ville blitt omfattet av begrepet, kan det resultere i å legitimere sult som metode i krigføringen hvor partene anser det som nødvendig av tvingende militært grunner.

Det må vurderes hvorvidt Benjamin Netanyahus oppfyller det objektive forholdet (actus reus), altså om handlingene som er blitt gjennomført kan anses for å ha unndratt sivilbefolkningen i Gaza for gjenstander som var uunnværlig for at de skulle overleve.

Ettersom de påståtte kriminelle handlingene er en pågående sak som er til behandling i ICC, er bevisene ikke offentliggjort. Som et resultat av det, vil det måtte tas utgangspunkt i den informasjonen som påtalemyndigheten og Domstolen har offentliggjort, samt informasjon delt gjennom mediedekningen av konflikten.

I uttalelsen fra påtalemyndighetene 20. mai 2024 vedrørende søknad om arrestordre i forbindelse med situasjonen i Gaza, ble det vist til blant annet til hvor Israel igangsatt en total beleiring over Gaza som inkluderte en total stengning av tre grenseoverganger, Rafa, Kerem Shalom og Erez fra 8. oktober i lengre perioder. Videre ble det vist at i tidsrom hvor grensene var åpent, ble satt vilkår for innførselen av essensielle ressurser slik som mat og medisiner.⁷⁹

Beleiringen inkluderte også avstengning av vannledninger som krysser Israel og Gaza som er befolkningen i Gazas viktigste kilde til rent vann. Dette ble gjort i en lengre periode fra 9. oktober 2023. Videre vises det til stengning og hindring av strømforsyningen fra minst 8. oktober 2023 og frem til 20. mai 2024.⁸⁰

⁷⁸ Sandoz et al., Commentary (1987) (n 62), para. 2121

⁷⁹ International Criminal Court, 'Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine' (20. May 2024) [Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine | International Criminal Court](#)

⁸⁰ Ibid.

Samtidig har det blitt rapportert angrep på sivile i matkø, hindring av humanitær bistand fra humanitære organisasjoner, samt angrep på og drap av hjelpearbeidere som resulterte i at mange organisasjoner ble tvunget til å stanse eller begrense sitt arbeid i Gaza.⁸¹

I arrestordren blir det vist til angrep på sivile i matkø i perioden 8. oktober 2023 til 20. mai 2024, men slikt angrep er blitt utført også etter utsendelsen av arrestordren. Ifølge FN 1. august 2025, har minst 1 373 palestinere blitt drept i tidsrommet mellom 27. mai 2025 og 1. august 2025 mens de stod i kø for utlevering av mat.⁸² Det er blitt rapportert angrep på hjelpeorganisasjoner som hadde delt lokasjon med The Israel Defense Forces (IDF),⁸³ og Human Rights Watch rapporterte 14. mai 2024 at det hadde vært minst 8 angrep på hjelpearbeidernes konvoier.⁸⁴ Siden eskaleringen av konflikten har FN rapportert at minst 562 hjelpearbeider har blitt drept frem til 3. oktober 2025.⁸⁵

Som følge av konflikten har også Gazas landbrukssystem blitt alvorlig skadet. Landbruk er en viktig del av Gaza, og omtrent halvparten av maten til befolkningen produseres i territoriet deres⁸⁶ samt utgjorde landbruket omtrent 10 % av Gazas økonomi. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) viste til at per april 2025 “more than 80 percent of the Gaza Strip’s total cropland area has been damaged (12,537 hectares out of 15,053) and 77.8 percent is not accessible to farmers, leaving just 688 hectares (4.6 percent) available for cultivation.”, altså et resultat på under fem prosent tilgjengelig avlingsområde.⁸⁷

Som nevnt i avgrensningen vil det ikke bli tatt en rettslig vurdering av Israels beleiring av Gaza, men for forståelsens skyld vil det vises til kort beskrivelse av kjernen av strategien ettersom ICC i sin uttalelse vedrørende arrestordren, i forbindelse med at internasjonal humanitærrett i henhold til internasjonal væpnet konflikt har anvendelse, viste til blant annet at Israel anses for å være okkupasjonsmakt overfor Palestina.

Begrepet beleiring er ikke definert i IHR. Det er foreliggende ikke spesifikke vilkår som skal være oppfylt i forbindelse med gjennomføringen av en beleiring eller for at spesifikke regler

⁸¹ Ibid.

⁸² United Nations (2025) (n 6)

⁸³ Willis, et.al. (2024) We’re aware of the Locations: Aid Groups in Gaza Coordinated with I.D.F. but still came under fire

⁸⁴ Human Rights Watch (2024) Gaza: Israelis Attacking Knowing Aid Worker Locations

⁸⁵ UN; Daily press briefing by the office of the spokesperson for the Secretary-General, 3. oktober 2025.

⁸⁶ Eklund, et.al. (2025) Gaza: We analysed a year of satellite images to map the scale of agricultural destruction. Undersøkelsen deres er basert på en undersøkelse av satellitt bilder fra før konflikten startet i 2023 og frem til mars 2025.

⁸⁷ Food and Agriculture Organization of the UN (FAO) (2025) Gaza’s agricultural infrastructure continues to deteriorate at alarming rate

skal komme til anvendelse. Kjernen av en beleiring er isoleringen av den beleirede fiendtlige styrker med mål om å forhindre dem tilgang på forsterkninger. Det er ikke behov for en total beleiring, det er effekten av beleiringsstyrkens posisjon som er av betydning. Den beleirendemakten skal være i posisjon til å kontrollere adgangen fra et bestemt område, og dermed ha kontroll på bevegelsen av våpen og ammunisjon, samt forsyninger og mennesker. Bruken av beleiring som strategi er ikke ulovlig under IHR, og i henhold til IHR har den beleirende parten rett til å angripe andre styrker samt andre militære mål i det beleirede området som inkluderer begrensningen i forsyninger. Dog ved bruken av beleiring, skal de folkerettslige reglene overholdes, blant annet siviles beskyttelse skal opprettholdes.⁸⁸

Ved at Palestina anses for å være okkupert av Israel, medfølger det forpliktelser i henhold til Genèvekonvensjonen IV for okkupasjonsmakten. I medhold av blant annet artikkel 55 i Genèvekonvensjonen IV er okkupasjonsmakten blant annet forpliktet til å sørge for at sivilbefolkningen har tilgang til tilstrekkelig mat og humanitærhjelp, dette inkluderer også å bringe inn “necessary foodstuffs, medical stores and other articles if the resources of the occupied territory are inadequate.” Både panelet av eksperter sin rapport og Domstolen viser til at som okkupasjonsmakt har ikke Israel oppfylt sine plikter i henhold til IHR, herunder med å sørge for tilstrekkelig nødvendige ressurser i de okkuperte områdene.⁸⁹ Det er også blitt vist til at den nødhjelpen som er blitt sluppet inn ikke er tilstrekkelig for befolkningen.

Den humanitære situasjonen i Gaza per 25. September 2025 fremstår som alvorlig og akutt. Ifølge the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) er de israelske militærangrepene på Gaza av høy intensitet, hvor angrep mot telt for intern fordrevne (IDP), boligområder og infrastruktur har resultert i et høyt antall ofre og rammet helsesystemet hardt. Flere helsteinsituasjoner ble i september stengt ned, som har ført til at hundretusener av mennesker har begrenset tilgang til medisinskassistanse. Flere sykehus er satt ut av drift og er per nå kun 14 sykehus som er funksjonelle, dog uten at noen av dem operer for full kapasitet. The World Health Organization (WHO) anslår at over 15 000 pasienter med livstruende sykdommer eller skader står i kø for å bli evakuert for å få behandling utenfor Gaza.⁹⁰ I en fellesuttalelse av 23. september 2025 som er underskrevet av 25 utenriksministre fra Europa og Canada, ble det understreket at det foreligger et akutt behov

⁸⁸ Gillard, E-C. (2019) Sieges, the Law and Protecting Civilians

⁸⁹ ICC, “Situation in the State of Palestine” (n 7), se også Panel of Experts of International Law Report (n 26) para 27.

⁹⁰ United Nations Office of the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) (2025): Humanitarian Situation Update #326

for å sikre tilgang til medisinsk behandling for pasienter fra Gaza på den okkuperte Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem.⁹¹

Som nevnt tidligere, ble fratakelsen av essensielle ressurser som mat, vann og andre uunnværlige objekter vurdert i forbindelse med andre internasjonale forbrytelser. I Kayishema & Ruzindana-saken hvor myndighetene bl.a. ikke sørget for tilstrekkelig med mat, vann eller medisinsk hjelp, og væpnede styrker hindret forsyningen til å nå frem til Tutsiene, anerkjente Domstolen at fratakelsen fant sted. Domstolen la til grunn at fratakelsen var et resultat av forfølgelsen av tutsiene, og avviste at det var tale om folkemord ved at den kortvarige berøvelsen av mat ikke oppfylte terskelen.⁹² I Krnojelac-saken ble Krnojelac funnet skyldig for “inhumane acts” som en forbrytelse mot menneskeheten basert på “inhumane living conditions” hvor sivile fanger ble blant annet utsatt for ekstremt begrenset tilgang på mat, som var så vidt tilstrekkelig for deres overlevelse.⁹³ Tilsvarende forhold kan vi se i Nikolic-saken hvor fangene ble utsatt for “inhumane living conditions” ved at det ikke ble sørget for tilstrekkelig med bl.a. mat, vann og medisinsk hjelp.⁹⁴

Tilgangen på ernæring har vært sterkt begrenset for sivil befolkningen i Gaza. Med stengte grenseoverganger, utrygge forsyningslinjer og ekstrem prisøkning på basisvarer, har det resultat i at store deler av befolkningen mangler tilstrekkelig ernæring.⁹⁵ Som tidligere nevnt er det blitt erklært hungersnød i Gaza, som bidrar til å understreke hvor alvorlig den humanitære situasjonen er blant sivilbefolkningen i Gaza. Som følge av beleiringen ble det matmangel blant annet grunnet nektelsen av adgang for nødhjelp. Det resulterte blant annet til at United Nations World Food Programme (WFP) kun fikk levert mat til halve befolkningen med da kun 25% av det daglige matinntaket som er nødvendig. Samt ble 25 bakerier som støttes av WFP satt ut av drift ettersom de ikke har vært i stand til å sørge for utlevering av mat siden 31. mars 2025 grunnet mangel på varer.⁹⁶

Oppsummert kan vi se at Israel har hatt fullkontroll over hva som krysser grenseovergangene til Palestina, som har resultert til sterkt begrenset tilgang på essensielle ressurser slik som mat, vann, nødhjelp og humanitær bistand. Videre har hindringen av tilgang på nødhjelp resultert i fatale konsekvenser. Til tross for at det ikke foreligger et resultatbasert krav, har strategiene i

⁹¹ Den norske Regjeringen (2025) Fellesuttalelse, se også Den svenske Regjeringen (2025) Joint statement

⁹² Prosecutor v. Kayishema & Ruzindana (Judgment) ICTR-95-1-T (21 May 1999) para 548.

⁹³ Prosecutor v. Krnojelac (Judgment) IT-97-25-T (15 March 2002), para 137-139.

⁹⁴ Prosecutor v. Nikolic (Sentencing Judgment) IT-94-2-S (18 December 2003) para 69.

⁹⁵ UN OCHA: Humanitarian Situation Update #326 (n 90)

⁹⁶ Shelton, J. (2025) World Food Programme warns of mass starvation in Gaza

den væpnede konflikten medført til hungersnød, som understøtter at befolkningen ikke har tilgang til essensielle ressurser som er nødvendig for deres overlevelse. Angrep på hjelpeorganisasjoner og deres arbeidsplasser har svekket deres mulighet for å bidra grunnet utrygge arbeidsforhold. Samt har angrepene på landbruket resultert i at mindre enn fem prosent mark er tilgjengelig for avling, som har svekket sivilbefolkningens mulighet til å oppdrive landbruk og svekket tilgangen på mat ytterligere.

Fratakelsen av nødvendigheter for sivilbefolkningens overlevelse kan gjennomføres ved ulike tiltak. Dog er et angrep lovlig hvor det anses for å falle inn under unntaket i artikkel 54(3).

Det er blitt uttrykt at handlingene til Israel er rettet mot å eliminere Hamas, men hvor sult blir brukt som våpen mot fiendene vil ikke metoden skille mellom sivile og motstanderen. Samt er det blitt påstått at Hamas og andre palestinske væpnede grupper har oppholdt seg blant sivilbefolkningen, og nærmest brukt sivilbefolkningen som skjold. Israel hevder å kunne bevise denne påstanden, men det er ikke noe som indikerer at bevisene er fremlagt, hvertfall ikke offentlig tilgjengelig. Amnesty har overvåket og etterforsket blant annet denne påstanden, og de har ikke funnet bevis for dette i den pågående konflikten. Det er korrekt at denne strategien ble bruk i tidligere konflikter, og Amnesty dokumenterte da at palestinske væpnede grupper befant seg og utførte militære angrep fra boligområder, som er et klart brudd på internasjonal humanitærrett.⁹⁷

I forbindelse med den nå pågående væpnede konflikten i Gaza, foreligger det ikke tilstrekkelig med informasjon som indikerer at angrepene til Israel har vært utelukkende rettet mot militære mål, med formål om å svekke motstanderen, eller rettet mot ressurser som utelukkende har vært brukt av motstanderen. Dog hvor angrepene resulterer i sult eller tvangsfordrivelse av sivilbefolkningen, faller angrepet utenfor unntaket, jf. artikkel 54(3)(b).

Som gjennomgått har angrepene resultert i at sivilbefolkningen i Gaza har hatt minimal med tilgang på blant annet mat, vann, elektrisitet og medisinsk hjelp, og har resultert i tvangsfordrivelse av sivilbefolkningen i Gaza. Mellom 14. august og 23. september 2025 ble det ifølge Site Management Cluster (SMC) registrert over 388.000 forflytninger, hovedsakelig fra Gaza by mot Khan Younis og Deir al Balah.⁹⁸

Som nevnt tidligere, beskytter ICESCR artikkel 11 retten til tilstrekkelig mat og vann, og ICCPR artikkel 6 retten til liv. I General Comment no.36 til artikkel 6 i ICCPR, pålegges

⁹⁷ Amnesty International (2024) Q&A on Gaza

⁹⁸ UN OCHA: Humanitarian Situation Update #326 (n 90)

statene i forbindelse med å beskytte retten til liv også inkluderer å sikre tilstrekkelig med mat, vann, husly, helsehjelp, elektrisitet og sanitær.⁹⁹ Disse menneskerettighetene kan gi tolkningsstøtte til “object indispensable to survival” i artikkel 8(2)(b)(xxv) i forbindelse med at fratakelsen av slike objekter som mat, vann, medisiner og helsehjelp utgjøre brudd på både humanitærrett og menneskerettigheter ved at de objektene anses som livsnødvendigheter. Samt understøtter FNs Sikkerhetsråds resolusjon 2417 (2018) partenes plikt til å sikre humanitær tilgang og beskytte sivile mot sult.

En beleiring som militær strategi er ikke ulovlig etter internasjonal humanitærrett, men den må gjennomføres i samsvar med internasjonal humanitærrett og menneskerettigheter, herunder plikten til å beskytte sivilebefolkningen. Artikkel 55 i Genèvekonvensjonen IV og artikkel 70 i Tilleggsprotokoll I pålegger Israel, som okkupasjonsmakt, for å sørge for tilstrekkelig tilgang på livsnødvendigheter og humanitær bistand for sivilbefolkningen i okkuperte områder. Artikkel 71 krever videre at den humanitære hjelpen skal beskyttes og respekteres. For hvor det er innsigelser hvorvidt det er tale om okkupasjon i konflikten, fremgår forpliktelsen som en alminnelig plikt til tilgang til humanitær bistand av artikkel 23 i Genèvekonvensjonen IV.

I lys av tilgjengelige informasjon er det ikke noe som indikerer for at angrepene fra Israel er omfattet av unntaket i artikkel 54(3)(b), herunder tale om ressurser og objekter som er utelukkende blitt benyttet av Hamas og andre stridende. Selv hvor det blir fremlagt bevis som kan understøtte unntaksbestemmelsen, følger det videre av bestemmelsen at angrep hvor det forventes å føre til sult eller tvangsfordrivelse av sivile, som det i denne saken har resultert i, er brudd på bestemmelsen. Ved at sivilbefolkningen i Gaza har hatt minimalt med tilgang på livsnødvendige ressurser slik som mat, vann, medisiner og humanitær bistand, utgjør det et klart brudd på artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I, samt de medfølgende bestemmelsene, og dermed i strid med både menneskerettigheter og internasjonal humanitærrett.

Basert på den samlede vurderingen i lys av tilgjengelig informasjonen, er det rimelig grunn til å legge til grunn at sivilbefolkningen i Gaza har som følge av den pågående væpnede konflikten blitt fratatt livsnødvendige ressurser. Israel sin krigføring har inkludere fratakelse av tilgang på tilstrekkelig mat, rent vann, medisinsk hjelp og humanitær bistand, og dermed oppfyller *actus reus* ved å ha “deprived civilians of objects indispensable to their survival” i

⁹⁹ UN Human Rights Committee, General comment No. 36 on article 6 of the ICCPR (n 52) pkt.30.

henhold til bruk av sult som metode i krigføring som utgjør en krigsforbrytelse etter artikkel 8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtekten

Ved at de objektive forholdene anses for å være oppfylt, vil det videre måtte vurderes hvorvidt det subjektive forholdet (*mens rea*) er oppfylt. Det vil måtte kunne bevises at handlingene som er blitt utført, er blitt gjennomført med hensikt å sulte sivilbefolkningen som en metode i krigføringen.¹⁰⁰

3-4) The perpetrator intended to starve civilians as a method of warfare

Hvor gjerningspersonen har oppfylt *actus reus*, og da kan sies å ha “guilty acts”, vil det videre måtte kunne bevises at personen hadde til hensikt til å sulte de sivile i utførelsen av handlingene. Med andre ord, gjerningspersonen må ha “guilty mind”. Det er her tale om *mens rea*, som vil si subjektive forhold og gjerningspersonens mentale tilstand det fokuseres på.

Forbrytelsen etter artikkel 8(2)(b)(xxv) må ha blitt begått med hensikt å bruke sult som “a method of warfare”. Det vil si “deliberately provoke, increase or prolong the starvation by deprivation of objects indispensable for the survival with an aim to gain a military advantage, including for instance forcing civilians to transfer to another area or State.” I tillegg kreves det at gjerningspersonen hadde til hensikt å ramme sivilbefolkningen.¹⁰¹

Som nevnt ovenfor er det en grunnleggende regel å beskytte sivile, men i artikkel 51 i Tilleggsprotokoll I foreligger det et unntak til bestemmelsen.

Artikkel 51(1) i Tilleggsprotokoll I stadfester at sivile nyter en alminnelig beskyttelse mot farer som oppstår som følge av militære operasjoner. Sivile skal så langt det lar seg gjøre, holdes utenfor militære operasjoner. Som utgangspunkt er angrep på sivilbefolkningen absolutt forbudt. I forbindelse med krig oppstår det dog “collateral damage”, utilsiktet tap, som vil si tap som ikke er planlagt, men som er en del av sluttresultatet. Artikkel 51(5)(b) lyder som følgende:

¹⁰⁰ Elements of Crimes (n 47) artikkel 8(2)(b)(xxv) nr. 2, side 21

¹⁰¹ Cottier & Richard (2016) (n 57), side 518

“an attack which *may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, [...] which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated.*”¹⁰² (Min kursivering)

Bestemmelsen referer til proporsjonalitetsprinsippet og stadfester at hvor det er et klart militært mål, skal angrepet ikke utføres hvor den forventede skaden på sivile er for omfattende i relasjon til den forventede militære fordel. Dermed vil et angrep kunne være legitimt hvor den militære fordel er større enn den forventende skaden på sivile, slik at bestemmelsen aksepterer utilsiktet sivile tap til en viss grad. Vurderingen av angrepets proporsjonalitet kan kun vurderes ut fra tilgjengelig informasjon på angrepstidspunktet. I vurderingen av forventede sivile tap og skader, tas det utgangspunkt i hva skader som må anses som påregnelig ut fra blant annet innhentet informasjon om området, f.eks. antall innbyggere og generell kunnskap vedrørende skadeomfanget som normalt forårsakes av det aktuelle våpen. Vurderingen av den militære fordel tar utgangspunkt i fordel som forventes oppnådd, ikke den som faktisk skjedde. Både tekniske og menneskelige svikt skal bli tatt høyde for i både planleggingen og utførelsen.¹⁰³

Som nevnt i avgrensingen analyseres ikke artikkel 51(5)(b), men bestemmelsen er relevant å vises til for å understreke at det ikke er utenkelig at som følge av en væpnet konflikt kan resultere i utilsiktet sivile tap. Stevoli (2020) viser til at partene har en plikt til å foreta en omfattende evaluering av effektene av de militære operasjonene, med sikte på å begrense tap av sivile. I artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I foreligger det en snever unntaksregel i forbindelse med angrep på uunnværlige gjenstander for sivilbefolkningens overlevelse hvor det er tale om objekter brukt av motstanderen. Unntaket er da begrenset til å ikke kunne foreta angrep hvor det resulterer i å ramme sivilbefolkningen. Stevoli viser i sin analyse at en slik evaluering burde også gjelde hvor det er tale om legetime militære mål hvor angrepene indirekte påvirker sivilbefolkningens tilgang på gjenstander som er uunnværlig for deres overlevelse, og har den tilfeldige effekten at det forårsaker sult blant sivile. Hun mener altså at artikkel 51 burde ha en bredere tolkning hvor indirekte effekter som matmangel og hungersnød blir inkludert. Det vil resultere i at artikkel 51 omfatter situasjoner hvor sult oppstår som indirekte forutsigbar effekt av militære angrep, slik som ødeleggelser av jordbruk, vannforsyninger, hvor det ikke er tale

¹⁰² Tilleggsprotokoll I til Genèvekonvensjonene, art. 51(5)(b)

¹⁰³ Larsen, Kjetil Mujezinović; Cooper, Camilla Guldahl: *proporsjonalitetsprinsippet - krigens folkerett* i *Store norske leksikon* på snl.no.

om direkte angrep på sivile, men utilsiktet skade som kan bli ansett å være uproporsjonal. En slik tolkning vil styrke sivilbefolkningens beskyttelse ettersom artikkel 54 krever forsett.¹⁰⁴

Ved at artikkel 54 viser til et absolutt forbud slik at det ikke foreligger vurdering av en militær fordel, vil det resultere i at handlingene i bestemmelsen er ulovlig uansett hvor sivile blir påvirket. Derimot tar artikkel 51(5)(b) sikte på angrep med militært formål som kan medføre utilsiktet sivile tap. Dermed tolkes det at hvor angrepet har sivile som mål eller det brukes sult som metode rettet mot sivilbefolkningen, er det ikke tale om utilsiktet skade hvor det er tale om evaluering av oppnåelse av militær fordel, men et direkte angrep på sivile, og dermed faller utenfor ordlyden i artikkel 51(5)(b).

Ved at artikkel 8(2)(b)(xxv) tolkes i lys av artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I i forbindelse med *actus reus*, følger det dog at skyldkravet følger av artikkel 30 i Roma-vedtektene. Som det vil bli vist til nedenfor, resulterer det i at ICC åpner opp for å omfatte de situasjoner hvor sult er en forutsigbar konsekvens for angrepet, og dermed omfatter de situasjonene som Stevoli viser til at ordlyden i artikkel 54 ikke fanger opp.

Artikkel 8(2)(b)(xxv) viser til “intentionally using starvation of civilians as a method of warfare”, samt viser element to i *Elements of Crimes* til “intended to starve civilians as a method of warfare”. En naturlig språklig forståelse av “intended to starve” og “intentionally” kan tolkes at handlingen å sulte sivilbefolkningen skal være med intensjon, målrettet hensikt. Etter ordlyden vil dette ekskluderer situasjoner hvor sivilbefolkningen sultet på grunnlag av uaktsomhet eller ved et uhell som følge av den væpnede konflikten. Gjerningspersonen skal ha hatt intensjon om å sulte sivilbefolkningen som en metode i krigføringen. En av utfordringene i forbindelse med å stadfeste forbrytelsen, er å bevise at handlingene er begått med forsett. Selv hvor hensikten er direkte rettet mot sivile foreligger det utfordringer i forbindelse med å bevise det.

Det følger av den generelle introduksjonen til “*Elements of Crimes*” at hvor mentale elementet ikke er presisert, får artikkel 30 anvendelse i forbindelse med å avgjøre hvorvidt forbrytelsen er begått med “intent” og “knowledge”. (forsett og viten)¹⁰⁵ Artikkel 30 lyder som følgende:

¹⁰⁴ Stevoli, M. (2020) *Famine as a Collateral Damage of War* side. 164, 171-173 & 185-186.

¹⁰⁵ *Elements of Crimes* (n 47), General introduction, side 1.

1. “Unless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge.
2. For the purposes of this article, a person has intent where:
 - a. In relation to conduct, that person means to engage in the conduct;
 - b. In relation to a consequence, that person means to cause that consequence or is aware that it will occur in the ordinary course of events.
3. For the purposes of this article, “knowledge” means awareness that a circumstance exists or a consequence will occur in the ordinary course of events. “Know” and “knowingly” shall be construed accordingly.”¹⁰⁶

I mangel på rettspraksis fra Den internasjonale straffedomstol vedrørende sult som metode i krigføring som krigsforbrytelse, foreligger det ikke en konkret tolkning og anvendelse i forbindelse med tolkning av “intended” i artikkel 8(2)(b)(xxv). Det vil derfor måtte ses hen til juridisk litteratur i forbindelse hvordan tolkningen av det subjektive forholdet (mens rea) kan forstås. I litteraturen har jeg kommet over noe uenighet i forbindelse med tolkningen og anvendelsen vedrørende subjektive forhold.

Cottier og Richard har i sin kommentar til Roma-vedtektene vist til at påtalemyndigheten kun vil måtte bevise “intent” i forbindelse med mens rea, ettersom artikkel 8(2)(b)(xxv) viser til “intentionally”, slik at det ikke er nødvendig å bevise både forsett og viten i medhold av artikkel 30 (2) og (3).¹⁰⁷ Dog viser Cottier og Richard videre til at for å bevise mens rea for forbrytelsen vil det måtte bevises forsett som referert i artikkel 30(2) ettersom forsett er eksplitt nevnt i forbrytelseselementene og kan anses som en anvendelse av standerregelen som er kodifisert i artikkel 30.¹⁰⁸ Dette påpeker Dannenbaum og viser til at de viser til at begrepet i bestemmelsen kan indikere et formålsskrav på den ene siden, mens på den andre siden viser de til at å anvende etter artikkel 30(2), som identifiserer indirekte forsett (oblique intent), og ikke kunnskap, som definert i artikkel 30(3).¹⁰⁹

Dannenbaum viser derimot til at det ikke foreligger grunnlag for å tolke begrepet “intentionally” som om det ikke foreligger en definisjon i artikkel 30.¹¹⁰ Videre avviser han at

¹⁰⁶ Roma-vedtektene (n 28), artikkel 30

¹⁰⁷ Cottier & Richard (2016) (n 57), side 518

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Tom Dannenbaum, (2022) Criminalizing Starvation in an age of mass deprivation in war: intent, method, form, and consequence, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 55(3) 681-756 (2022), side 718.

¹¹⁰ Ibid. side 717

det kreves et særskilt formål om å bruke sult som en krigføringss metode. Han mener at en korrekt tolkning av hva det betyr å ha til hensikt i “starvation of civilian”, er hvor det forutsettes at “starvation” refereres til skaden og lidelsen som følger av fratakelsen av essensielle ressurser, omfattes av definisjonen av uttrykket i artikkel 30 angående hva det betyr å ha til hensikt å fremkalle en slik konsekvens. Tolkningen av forbrytelsen vil som følge pålegge påtalemyndigheten å fastslå at gjerningspersonen enten fratok sivile essensielle gjenstander med den hensikt å gjennomføre utsulting av sivile som en metode i krigføringen, eller med den innsikt om at handlingene nesten helt sikkert ville kunne føre til sult av sivile under ordinære hendelsesforløp.¹¹¹

Dannenbaum argumenterer altså for at det ikke kreves en spesifikk hensikt i å bruke sult som våpen, men tar også sikte på at gjerningspersonen bevist fratok sivile livsnødvendigheter viten om at det ville kunne føre til sult. En slik tolkning vil resultere i at “criminal intent” kan oppstå på to måter; “as direct intent, which incorporates purpose, or as oblique intent, which includes acting in the knowledge that the relevant consequence will arise, whether or not it is the purpose of the impugned conduct.”¹¹² ICC viste i ankesaken til Lubanga, som referer til Bemba-sak, at terskelen i henhold til sistnevnte er oppfylt hvor tiltalte handler med “virtual certainty” at det lovstridige utfallet vil inntreffe.¹¹³ “Virtual certainty” tar sikte på at en situasjon eller hendelse er så sannsynlig for å inntreffe at den kan anses som sikker, selv om det ikke er 100 % garantert at vil inntreffe.

I forbindelse med tolkning av begrep i forskjellige bestemmelser, skal de tolkes konsekvent, med mindre det foreligger klar grunn for å avvike.¹¹⁴ Videre vises det i Bemba-saken, da i forbindelse med artikkel 70, at “the explicit reference to “intentionally” in article 70 does not depart from the standard set out in article 30 of the Statute, but simply clarifies that the same standard applies to offences listed therein.”¹¹⁵ Domstolens tolkning av begrepet understøtter Dannenbaum sin tilnærming om at artikkel 30 kommet til anvendelse i tolkningen av artikkel 8(2)(b)(xxv). Dannenbaum sin tilnærming støttes også i annen juridisk teori. En artikkel

¹¹¹ Ibid. side 726

¹¹² Ibid. side 717.

¹¹³ Dannenbaum (2022) (n 109), side 717; Prosecutor v. Lubanga Dyilo, (Judgment on the appeal of Mr. Thomas Lubanga Dyilo against his conviction) ICC-01/04-01/06-3121-Red (1. December 2014), para 447-450. Se også Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo- (Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute) ICC-01/05-01/08-424 (15. June 2009), para 362 “virtual certainty” or “practical certainty”.

¹¹⁴ Dannenbaum (2022) (n 109) side 717, og viser til at dette følger av Vienna Convention on the Law of Treaties (23. May 1969), artikkel 31(1)-(2),

¹¹⁵ Prosecutor v. Bemba, ICC-01/05-01/13-2275-Red, (Appeals Judgment pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Statute) (8. mars 2018), para 677 Se også Dannenbaum (2023) (n 109), side 717-718

skrevet av Ventura, viste han til at artikkel 30 får anvendelse i forbindelse med artikkel 8(2)(b)(xxv).¹¹⁶

Ved at det legges til grunn at subjektive forhold i artikkel 8(2)(b)(xxv) skal tolkes i tråd med artikkel 30, vil det åpne opp for at påtale vil måtte bevise at det enten foreligger *dolus directus of the first degree* eller *dolus directus of the second degree* i forbindelse med artikkel 30(2)(a) og (b). Tolkningen om at artikkel 30 omfatter to former for *dolus* understøttes av Domstolen blant annet i Bemba-saken som også viser til at denne tolkningen får anvendelse iblant annet alle spesifikke krigsforbrytelseshandlinger oppført i artikkel 8 i Roma-vedtektene.¹¹⁷ Etter mitt syn vil det være korrekt å legge til grunn en anvendelse av artikkel 30 i forbindelse med *mens rea* i tolkningen og anvendelse av artikkel 8(2)(b)(xxv) på grunnlaget av juridisk teori og særlig ICCs praksis.

Det anerkjennes at også *dolus eventualis*, hvor gjerningspersonen er viten om at en skadelig konsekvens kan inntreffe og til tross for den kunnskapen velger å gjennomføre handlingen med aksept for det mulige utfallet, blir referert til av Domstolen og juridisk litteratur. Dog er det blitt blant annet i Bemba, vist til at “such concepts are not captured by article 30 of the Statute.” Domstolen legger så til grunn at denne tolkningen støttes i henhold til ordlyden “will occur in the ordinary course of event” som viser at det ikke foreligger en lavere stander enn den som kreves av *dolus directus of second degree (oblique intention)*.¹¹⁸ Ved at Domstolen har lagt til grunn denne tolkningen, resulterer det i et strengere beviskrav. Dermed er det ikke tilstrekkelig å argumentere for at en konsekvens *muligvis kunne inntreffe*, det vil altså måtte kunne bevises at konsekvensen *ville inntreffe som en naturlig følge av hendelsesforløpet*. (Min kursivering)

Dolus directus of the first degree (direct intent) krever at den mistenkte “knows that his or her acts or omissions will bring about the material elements of the crime and carries out these acts or omissions with the purposeful will (intent) or desire to bring about those material elements of the crime”¹¹⁹ Dette kan utledes av artikkel 30(2)(a) hvor det presiseres at gjerningspersonen “[i]n relation to conduct, that [...] means to engage in the conduct.”¹²⁰ Det vises så her til hvor

¹¹⁶ Ventura, Manuel J., Prosecuting Starvation under International Criminal Law: Exploring the Legal Possibilities (October 10, 2019). (2019) 17(4) Journal of International Criminal Justice 781-814.

¹¹⁷ Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113), para 135.

¹¹⁸ Ibid. para 360.

¹¹⁹ Ibid. para 358.

¹²⁰ Roma-vedtektene (n 28) artikkel 30(2)(a)

gjerningspersonen har til hensikt å eller ønsker å oppnå et bestemt resultat ved utførelsen av handlingen.

Dolus directus of the second degree krever dog ikke at den mistenkte har “[...] the actual intent or will to bring about the material elements of the crime, but that he or she is aware that those elements will be the almost inevitable outcome of his acts or omissions,” Dette kan utledes av artikkel 30(2)(b) hvor gjerningspersonen “[...] is aware that [...] (the consequence) will occur in the ordinary course of event”.¹²¹ “[W]ill occur” lest i sammenheng med “in the ordinary course of events”, indikerer klart at den nødvendige standarden for hendelsen så godt som sikkert oppstår.¹²² Som nevnt ovenfor, siktes det her til hvor gjerningspersonens primære mål er noe annet, men er oppmerksom på at det spesifikke resultatet så godt som sikkert vil inntreffe, “virtual certainty”. En slik tolkning vil da omfatte situasjoner hvor angrepet hadde et legitimt mål, eks. stridende var målet, men konsekvensen med at sivile ville bli rammet også var en forutsigbar konsekvens.

Dette vil føre til at påtalemyndighetene i medhold av de subjektive forhold, vil måtte bevise enten dolus directus of the first degree eller dolus directus of the second degree hos Benjamin Netanyahu i forbindelse med sine utførte handlinger eller unnlatelser. For at Benjamin Netanyahu skal oppfylle mens rea i forbrytelsen, må det bevises at det er gjort med forsett, jf. artikkel 30. Dette innebærer å bevise at Netanyahu enten hadde til hensikt å direkte bruke utsulting av sivile som en metode i krigføringen, eller om han med viten om at det så godt som sikkert at utsulting av sivile ville bli en følge av de militære aksjonene.

Påtalemyndighetene har uttalt at de har innhentet bevis som inkluderer intervjuer med overlevende, vitner, satellitt bilder, videobeviser, bilder og lydopptak, samt uttalelser fra påståtte gjerningsgruppen. Bevisene viser tilsynelatende at Israel har “intentionally and systematically deprived” sivilbefolkningen i Gaza for objekter som er uunnværlig for deres overlevelse.¹²³

For å kunne legge til grunn at det foreligger dolus directus of the first degree vil det måtte bevises at Netanyahu hadde direkte forsett til å sulte sivilbefolkningen som metode i krigføringen. Å kunne bevise dette vil være svært vanskelig med den begrensede informasjonen som foreligger tilgjengelig. Det er sjeldent gjerningspersoner uttaler seg i

¹²¹ Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113) para 359

¹²² Ibid. para 362.

¹²³ Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants (n 79)

forbindelse med krigføringen hvor det vil kriminalisere dem, slik som å uttrykkelige uttale at “sivilbefolkningen får ikke tilgang på mat, vann eller humanitær bistand fram til de gjør som jeg sier.” I forbindelse med krigen og trusselen om sult i Jemen, uttalte en Saudi-Arabisk diplomat i et intervju “off the record” at “[o]nce we control them, then we will feed them”¹²⁴ Den uttalelsen er et klart bevis på at sult blir brukt som en metode i krigføring deres ettersom det klart vises til at tilgangen på mat er strategisk begrenset med henblikk på å oppnå militærkontroll på befolkningen.

I forbindelse med den væpnede konflikten i Gaza, foreligger det ikke slike uttalelser i Netanyahu sin situasjon. Klare hendelser slik som angrep på sivile i matkø og nødhjelp kø, samt angrep på humanitære arbeidere og nødhjelp konvoier, kan argumenteres for at er klare hendelser som kan tale for direkte forsett til å påføre sivile skader og *dolus directus of the first degree*.

Videre kan det argumenteres til at de langvarige blokadene og stengningene av grenseoverganger som blant annet påvirker tilgangen på mat, vann og humanitær bistand som ble opprettholdt, til tross for internasjonale advarsler vedrørende den humanitære situasjonen i Gaza, som argument som taler for *dolus directus of the first degree*. Hvor det foreligger bevis som viser at Netanyahu bevisst planla eller godkjente tiltak som hadde til formål å frata sivile livsnødvendigheter, og med det indikerer at han ikke bare visste konsekvensene, men aktivt ønsket å sulte sivile for å oppnå militærtformål, kan det tale for *dolus directus of the first degree*. Videre viser Human Rights Watch til uttalelser som kan understøtte for *dolus directus of the first degree* fra da nasjonalsikkerhets minister Itamar Ben-Gvir og energiminister Israel Katz hvor de uttrykte at deres mål var å frata sivile i Gaza for mat, vann og drivstoff. Samt vises det til at andre Israelske tjenestemenn som presiserte at humanitær nødhjelp til Gaza ville være på vilkår om enten løslatelse av gisler eller Hamas bekjempet.¹²⁵

Endelig foreligger det tilsynelatende manglende effektive tiltak for å sikre tilgang for humanitær bistand, som kan indikere på at det er forsøkt å redusere oppfatningen om foreliggende intensjonen om å sulte sivile i Gaza. Det eneste tiltaket som det blir vist til er at Israel har sluppet inn noe humanitær hjelp og mat, men igjen er dette blitt gjort på vilkår. Dette kan tale for at Netanyahu hadde direkte forsett til å sulte sivile som metode i krigføringen.

¹²⁴ CAAT- Campaign Against Arms Trade (2025) A Humanitarian Crisis, Created by War

¹²⁵ Human Rights Watch (2023) Israel: Starvation Used as a Weapon of War in Gaza

Samt viser påtalemyndigheten at handlinger som det vises til i vurderingen av actus reus, at “these acts were committed as part of a common plan to use starvation as a method of war and other acts of violence against the Gazan civilian population as a [...] (iii) collectively punish the civilian population of Gaza, whom they perceived as a threat to Israel”¹²⁶

Ettersom det er en begrenset tilgang på hvorvidt det foreligger andre beviser slik som dokumenter eller planer som eventuelt viser konkret at sivile var målet, begrenser det for en videre vurdering av dolus directus of first degree.

Dog vil jeg legge til grunn at den informasjonen som det i avhandlingen blir vist til er ikke tilstrekkelig alene til å stadfeste dolus directus of the first degree. Det vil måtte sannsynliggjøres at Netanyahu hadde som hensikt å sulte sivilbefolkningen som en del av krigføringen, bevis på direkte intensjon.¹²⁷ Hvor det kan bevises at Netanyahus handlinger var rettet mot et militært mål, og sivile ble utilsiktet påført skader, vil det tale mot dolus directus of the first degree, men de utførte handlingene bli vurdert med henblikk på dolus directus of the second degree.

I henhold til den tilgjengelige informasjonen som foreligger for allmennheten, vil den informasjonen indikerer den for å mer relevant i forbindelsen med vurderingen av hvorvidt det kan ilegges dolus directus of the second degree. Det vil understrekes at muligheten for at det kan foreligge dolus directus of first degree ikke forkastes, men en rettsligvurdering av direkte forsett etter artikkel 30(2)(a) er for allmennheten begrenset grunnet bevisstilgang.

I forbindelse med å vurdere hvorvidt det kan bevises dolus directus of the second degree, vil det være relevant å vise til hendelser og uttalelser hvor det blant annet kan vises til at hensikten bak handlingene eller unnlatsene er å eliminere Hamas og andre stridende ved å sulte eller svekke de stridende. ICC har stadfestet at viten om vedkommende handlinger eller unnlatelser som forårsaker en uønsket, men forutsigbar konsekvens er tilstrekkelig for forsett.¹²⁸ Sivilbefolkningen i Gaza er altså ikke den tilsiktede målgruppen, men Netanyahu skal ha vært innforstått med at utførelsen av actus reus rettet mot utsultingen av fienden ville resultere i utsulting av sivilbefolkningen også. Dette vil resultere i at ansvaret utvides til å

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Prosecutor v. Katanga (7. March 2014) (n 44), para 805.

¹²⁸ Se Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113) para 135; samt Prosecutor v. Katanga (7. March 2014) (n 44) para 776

omfatte situasjoner hvor de stridende var det rettmessige målene for angrepet, men sivile ble ofre for sult som en uønsket, men forutsigbar konsekvens.

Den 9. oktober 2023 uttalte tidligere forsvarsminister i Israel, Yoav Gallant at han hadde beordret en total beleiring av Gaza Stripen og uttalte at “[t] here will be no electricity, no food, no fuel, everything is closed”¹²⁹ Den etterfølgende dagen for opptrappingen av beleiringen av Gaza, uttalte general Ghassan Alian i en offentlig video på X at “ Hamas became ISIS, and the citizens of Gaza are celebrating instead of being horrified. Human beings are dealt with accordingly. Israel has imposed a total blockade on Gaza – no electricity, no water, just damage. You wanted hell – you will get hell”¹³⁰

Videre er det flere organisasjoner som rapporterte om den humanitære situasjonen i Gaza i forbindelse med sult og matusikkerheten som spredte seg blant sivilbefolkningen. Det ble blant annet varslet om matusikkerhet og risikoen for hungersnød i slutten av 2024. World Food Programme viste 17. oktober 2024 at en rapport fra Integrated Food Security Phase Classification (IPC) viste at risikoen for hungersnød i Gaza var høy. Nærmere 2 millioner mennesker i Gaza “still face the risk of famine – and that risk will persist unless all border crossings remain open and aid continues to reach those in need”¹³¹ Som tidligere nevnt, erklærte FN hungersnød i Gaza august 2025. Netanyahu benekter for at det foreligger hungersnød og sier det er løgn, samt viser til at Israel har bidratt med nødhjelp til Gaza-stripen under den væpnede konflikten.¹³²

Internasjonale menneskerettigheter (IHRL) gjelder både i krigstid og fredstid, slik at de finner anvendelse i den væpnede konflikten mellom Israel og Palestina.¹³³ Videre har både Israel og Palestina blant annet ratifisert ICESCR og ICCPR.¹³⁴ ICCPR artikkel 6 beskytter retten til liv, som er en rettighet som er ufravikelig også i væpnet konflikt. ICESCR artikkel 11 beskytter retten til blant annet tilstrekkelig mat og vann. Hvor det opprettholdes tiltak som fratar sivile tilgang på livsnødvendigheter, til tross for advarsler fra FN, andre stater og humanitære organisasjoner vedrørende den humanitære situasjonen blant sivile, er det utvilsomt at

¹²⁹ Fabian, E. (2023) Defense minister announces ‘complete siege’ of Gaza

¹³⁰ COGAT på X: «You wanted hell, you will get hell” The Coordinator of the Government in the Territories Maj. Gen. Ghassan Alian speaking to Hamas and the residents of Gaza.

¹³¹ WFP (2024) Experts report: Risk of famine persists in conflict-hit Gaza

¹³² Hungersnød erklært i Gaza by, 22.august 2025, Hentet fra NRK (nyhetsside)

¹³³ Bradley, M. (2025) The Applicability of international human rights law and international humanitarian law in situations of violence linked to organized crime

¹³⁴ Ratification Status for CESC - International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, & Ratification Status for CCPR - International Covenant on Civil and Political Rights

Benjamin Netanyahu, som statsminister i Israel, ikke var kjent med at disse rettighetene ble krenket og var viten om forholdene. Dette taler for at Netanyahu har handlet med viten om at sult var en forutsigbar konsekvens av handlingene og dermed tale for forsett i form av *dolus directus of the second degree*.

På bakgrunn av den foreliggende analysen kan det argumenteres for at Benjamin Netanyahu oppfyller de objektive og subjektive forholdene som kreves for at handlingene skal klassifiseres som en krigsforbrytelse i medhold av artikkel 8(2)(b)(xxv). Det foreligger dermed indikasjoner på at handlingene eller unnlatelsene som Benjamin Netanyahu har tatt del i å opprettholde og gjennomføre, har medført til sult blant sivilbefolkningen som en metode i krigføringen. Videre taler tilgjengelig data for at han har handlet med foresett i form av *dolus directus of the second degree*, jf. artikkel 30(2)(b). Dersom dette kan bevises utover enhver rimelig tvil, vil det kunne føre til strafferettslig ansvar for krigsforbrytelsen.

I det følgende vil det bli vurdert hvorvidt Netanyahu kan holdes strafferettslig ansvarlig etter artikkel 25(3)(a), herunder, om hans rolle og handlinger oppfyller vilkårene for individuelt ansvar i form av “co-perpetrator.”

4) Individuelt straffeansvar etter artikkel 25(3)(a) “co-perpetrator”

Roma-vedtektene oppstiller flere ansvarsgrunnlag, blant annet i artikkel 25 og artikkel 28. Artikkel 25(3)(a) oppstiller ansvarsgrunnlag hvor gjerningspersonen kan bli holdt strafferettslig ansvarlig for forbrytelser begått i henhold til vedtektene enten alene, med eller gjennom andre.

Den 21. november 2024 utsendte ICC en arrestordre for Benjamin Netanyahu og Yoav Gallant for deres påståtte kriminelle ansvar for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten begått i Gaza. Arrestordren bygger på ansvar i medhold av artikkel 25(3)(a), med henvisning til “co-perpetrator” og artikkel 28(b) i Roma-vedtektene som stadfester individuelt straffeansvar som medvirkende gjerningsperson (co-perpetrator) og kommandantansvar som overordnet. Denne avhandlingen begrenser seg kun til å se på om Benjamin Netanyahu kan bli strafferettslig ansvar som co-perpetrator, som nevnt i avgreningen tidligere.

Artikkel 25(3)(a) fastslår individuelt straffansvar, og lyder som følgende:

3. “In accordance with this Statute, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court if that person:

(a) Commits such a crime, whether as an individual, jointly with another or through another person, regardless of whether that other person is criminally responsible;”¹³⁵

Bestemmelsen skiller mellom tre former for gjerninger; “individual” (direkte gjerning), “through another person” (indirekte gjerning) og “jointly with another” (medvirkning).¹³⁶ “Co-perpetration” følger av frasen “jointly with another” i forbindelse med den begåtte forbrytelsen. Ved at bestemmelsen inkluderer medvirker som ansvarsgrunnlag, gir det mulighet for å ilegge strafferettslig ansvar hvor det er begått kriminelle handlinger i henhold til vedtektene, utført av to eller flere personer.

Pre-Trial Chamber uttalte i Labanga-saken at “[t]he Chamber is of the view that the concept of co-perpetration is originally rooted in the idea that when the sum of the co-ordinated individual contributions of a plurality of persons results in the realisation of all the objective elements of a crime, any person making a contribution can be held vicariously responsible for the contributions of all the others and, as a result, can be considered as a principal to the whole crime.”¹³⁷ I forbindelse med dette stadfestet de videre at *actus reus* (materiale element) i forbrytelsen ikke nødvendigvis kun utføres av en av gjerningspersonene innad i gruppen.¹³⁸ Videre i Trial Chamber vedrørende, Dominic Ongwen uttalte Domstolen at medvirkning er hvor utførelsen av *actus reus* elementene i forbrytelsen resulterer fra handlinger av flere personer. Handlingen kan finne sted gjennom en annen person eller personer og ved bruk av organisasjoner som kan kontrolleres.¹³⁹

Videre viste Domstolen i Lubanga-saken at den objektive tilnærmingen er et fokus på de materielle elementene i forbrytelsen, “[...]only those who physically carry out one or more of the objective elements of the offence can be considered principals to the crime.”¹⁴⁰ Ved at Domstolen viser til “one or more” indikerer det for en tolkning av at en gjerningsperson kan

¹³⁵ Roma-vedtektene (n 28)

¹³⁶ Kai Ambos, Article 25(3)(a), in: Triffterer/Ambos, The Rome Statute of the ICC, 3rd edition 2016, side 987

¹³⁷ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (Decision of the confirmation of charges) ICC-01/04-01/06-803-tEN (29. January 2007), para 326

¹³⁸ Ibid. para 327

¹³⁹ Prosecutor v. Dominic Ongwen (Trial Judgment) ICC-02/04-01/05 (4. February 2021)

¹⁴⁰ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para 328

uføre ett ledd i forbrytelsen mens en annen gjerningsperson utfører ett annet ledd. Sammen oppnår de å fullbyrde forbrytelsen og blir da å anses som medvirkere, co-perpetrators.

Konseptet av co-perpetrator er basert på “joint control over the crime” som er forankrete i prinsippet om fordeling av essensielle oppgaver med det formål å begå en forbrytelse mellom to eller flere personer som handler “in a concerted manner”. Ved at ingen av deltakerne har full kontroll over lovbrudd, ettersom de alle er avhengig av hverandre for utførelsen, deler de alle kontrollen ettersom de kan hindre utførelsen av forbrytelsen ved å ikke utføre sin oppgave.¹⁴¹

For at et individ skal kunne bli strafferettslig ansvarlig som co-perpetrator etablerte Pre-Trial Chamber i Lubanga fem elementer som må være oppfylt. De fem elementene er senere blitt bekreftet og anvendt, blant annet i ankesdomstolen i Lubanga-saken.¹⁴² De fem elementene utgjør to objektive aspekter og tre subjektive aspekter.

De objektive (actus reus) elementene er:

- (i) “Existence of an agreement or common plan between two or more persons.”¹⁴³
- (ii) Co-ordinated essential contribution by each co-perpetrator resulting in the realisation of the objective elements of the crime.”¹⁴⁴

I forbindelse med første objektive elementet, viser Domstolen til at avtalen ikke behøver å være eksplisitt, og at avtalen kan fastslås på grunnlag av etterfølgende samordnede handlinger.¹⁴⁵ Den felles planen må inneholde et element av forbrytelse, men behøver ikke å ha et spesifikt kriminelt formål, det er så tilstrekkelig.¹⁴⁶

“(i) that the co-perpetrators have agreed (a) to start the implementation of the common plan to achieve a non-criminal goal, and (b) to only commit the crime if certain conditions are met, or

(ii) that the co-perpetrators are aware (a) of the risk that implementing the common plan (which is specifically directed at the achievement of a non-criminal goal) will result in the commission of the crime and (b) accept such an outcome.”¹⁴⁷

¹⁴¹ Ibid para 342.

¹⁴² Hajdin, N. (2017) Commentary Rome Statute: Part 3.

¹⁴³ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para 343

¹⁴⁴ Ibid. para 346

¹⁴⁵ Ibid. para 345

¹⁴⁶ Ibid. para 344.

¹⁴⁷ Ibid. para 344

I forbindelse med det andre objektive elementet vises det til at gjerningspersonene har yttet den nødvendige medvirkningen i realiseringen av forbrytelsen. Det er kun de deltakerne som er delaktig i utførelsen av handlinger som fremgår av den fellesplanen og de som har makt til å hindre at forbrytelsen fullbyrdes ved å ikke utføre sine tildelte oppgaver, som kan anses å ha “joint control” over forbrytelsen.¹⁴⁸ Videre viser Domstolen til at det ikke foreligger en restriksjon i loven i henhold til evnen til utøvelsen av felles kontroll over forbrytelsen og til dens utførelse i forbrytelsens utførelsesfase.¹⁴⁹ Altså behøver ikke handlingen å finne sted i “execution stage”, men handlingene kan finne sted før.

De subjektive elementene (mens rea) i forbindelse med co-perpetrator som ansvarsgrunnlag, har Domstolen etablert tre kumulative vilkår:

- (i) “The suspect must fulfil the subjective elements of the crime in question”¹⁵⁰
- (ii) The suspect and the other co-perpetrators must all be mutually aware and mutually accept that implementing their common plan may result in the realisation of the objective elements of the crime¹⁵¹
- (iii) The suspect must be aware of the factual circumstances enabling him or her to jointly control the crime.”¹⁵²

Første elementet vises det til at gjerningspersonen oppfyller det subjektive elementet i påståtte forbrytelse. Domstolen viser til at medvirkning basert på felles kontroll krever at den mistenkte oppfyller det subjektive elementet i forbrytelsen samt “any requisite dolus specialis or ulterior intent for the type of crime involved”¹⁵³ Det generelle subjektive elementet for alle forbrytelser innenfor ICCs jurisdiksjon følger av artikkel 30 i Roma-vedtektene. Artikkel 30 presiserer at “[u]nless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge.”¹⁵⁴ Det vil si:

- I) “if the person is “[aware] that a circumstance exists or a consequence will occur in the ordinary course of events“; and

¹⁴⁸ Ibid. para 347

¹⁴⁹ Ibid. para 348

¹⁵⁰ Ibid. para 349

¹⁵¹ Ibid. para 361

¹⁵² Ibid. para 366

¹⁵³ Ibid. para 349.

¹⁵⁴ Roma-vedtektene (n 28) artikkel 30(1)

II) if the person means to engage in the relevant conduct and means to cause the relevant consequence or is aware that it will occur in the ordinary course of events”¹⁵⁵

I forbindelse med “intent” og “knowledge” viser Domstolen til at det kreves eksistensen av et element av viten og vilje. Videre viser så Domstolen til at det foreligger tre anerkjente former for oppfyllelse av elementet i forhold til co-perpetrator: *dolus directus of the first degree*, *dolus directus of the second degree* og *dolus eventualis*.¹⁵⁶ Henvisningen til *dolus eventualis* ble gjort i Lubanga (Pre-Trial Chamber 29. januar 2007), men i senere rettspraksis, Bemba (Pre-Trial Chamber, 15.juni 2009)¹⁵⁷, Katanga (Trial Chamber, 7. mars 2014)¹⁵⁸, samt Lubanga (Trial Chamber 14. mars 2012)¹⁵⁹ ble dette fraveket. I Bemba ble det uttrykkelig avvis på grunnlaget av ordlyden i artikkel 30(2)(b), “will occur in the ordinary course of events”, som vist tidligere, og denne oppfatningen ble senere bekreftet i Katanga og Lubanga. Domstolen slår dermed fast at det kreves en høyere terskel i henhold til kravet om skyld.

En slik utvikling har da betydning i forbindelse med vurdering av straffeansvaret i henhold til Benjamin Netanyahu. Det er ikke tilstrekkelig å vise til at han aksepterte risikoen for at sivile muligvis kunne bli rammet som følge av strategien. Dette fører til en høyere bevisbyrde for påtalemyndigheten, slik at det vil måtte bevises at Netanyahu visste at sivile så godt som sikkert ville bli rammet av sult som følge av de tiltakene han påstås å ha medvirket til, eller hadde direkte hensikt til å benytte sult som krigføringsmetode.

Dolus directus of first the degree tar sikte på hvor den mistenkte “(i) knows that his or her actions or omissions will bring about the objective elements of the crime, and (ii) undertakes such actions or omissions with the concrete intent to bring about the objective elements of the crime.”¹⁶⁰ Det vil si at de objektive elementene i forbrytelsen blir begått med viten og vilje i å oppnå det spesifikke utfallet. *Dolus directus of the second degree* tar sikte på hvor den mistenkte ikke har “[...] the concrete intent to bring about the objective elements of the crime, is aware that such elements will be the necessary outcome of his or her actions or omissions”¹⁶¹ Det vil si at den mistenkte ikke hadde konkret hensikt om å oppfylle de objektive elementene i forbrytelsen, men er klar over at de elementene vil være den nødvendige og så godt som sikkert et uunngåelig utfall som følge av sine handlinger eller

¹⁵⁵ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para. 350

¹⁵⁶ Ibid. paras 351-352

¹⁵⁷ Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113) para 360-369

¹⁵⁸ Prosecutor v. Katanga (7. March 2014) (n 44) paras 775-776

¹⁵⁹ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (14. March 2012) (n 17) para. 1011

¹⁶⁰ Ibid para 1009; se også Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para 351.

¹⁶¹ Ibid.; se også Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para 352

unnlatelser. Dolus eventualis tar sikte på hvor den mistenkte “[...] (a) is aware of the risk that the objective elements of the crime may result from his or her actions or omissions, and accepts such an outcome by reconciling himself or herself with it or consenting to it”¹⁶² Det vil si at den mistenkte er viten om risikoen for at de objektive elementene i forbrytelsen vil muligvis inntreffe basert på dens handlinger eller unnlatelser, og aksepterer eller forsoner seg med risikoen for utfallet.

Andre vilkåret vises til to ytterligere vilkår. For at de mistenkte skal kunne anses for å medvirke til en forbrytelse, kreves det at de er gjensidig viten om at implementeringen av deres felles plan vil resultere i realisering av det objektive elementet i forbrytelsen, og ved å utføre handlingene med den spesifikke hensikt for å oppnå det objektive elementet i forbrytelsen, eller er viten om, under ordinære hendelsesforløp, at realiseringen av de objektive elementene vil være en konsekvens av deres handlinger.¹⁶³

Det tredje og siste elementet krever at den mistenkte er viten om at han eller hennes rolle er avgjørende i forbindelse med gjennomføringen av den felles planen, samt har mulighet til å hindre gjennomføringen og dermed hindre utførelsen av forbrytelsen ved å ikke utføre sin tildelte oppgave.¹⁶⁴

Denne avhandling er avgrenset mot mulig straffeansvar overfor Benjamin Netanyahu for påstått brudd på krigsforbrytelsen som følger av artikkel 8(2)(b)(xxv) i Roma-vedtektene, og følgende avsnitt vil det vises til de påståtte forbrytelsene samt beviser påtalemyndigheten og Domstolen har vist til, slik at den rettslige vurderingen er noe begrenset ettersom det er en pågående etterforskning. Endelig vil det tas stilling til hvorvidt det foreligger mulighet for at Benjamin Netanyahu kan bli holdt strafferettslig ansvarlig som co-perpetrator i medhold av artikkel 25(3)(a) for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv). Ved at aktor har eksplisitt referert til Yoav Gallant som medvirker sammen med Netanyahu, vil det tas utgangspunkt i samarbeidet mellom dem i vurderingen videre. Dermed tas det forbehold i at det kan være tale om samarbeid mellom flere parter enn Netanyahu og Gallant i forbindelse med konflikten i Gaza.

¹⁶² Ibid.; se også Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), para 352.

¹⁶³ Cryer et.al. (2010) An Introduction to International Criminal Law and Procedure side 367. se også Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137) paras 361-364, Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113) para 370.

¹⁶⁴ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137) para 367, se også Prosecutor v. Bemba (15. June 2009) (n 113), para 371

Spørsmålet er så hvorvidt det er tilstrekkelig med bevis som etablerer et strafferettslig ansvar for Benjamin Netanyahu som medskyldig i medhold av artikkel 25(3)(a) i Roma-vedtektene for brudd på krigsforbrytelsen etter artikkel 8(2)(b)(xxv).

For at Netanyahu skal kunne bli funnet strafferettslig ansvarlig som co-perpetrator må det etableres ansvar i medhold av de nevnte elementene jeg har tatt for meg ovenfor. Først vil de objektive elementene for medvirkning måtte etableres i henhold til Netanyahu i forbindelse med krigsforbrytelsen å sulte sivilbefolkningen som en metode i krigføring etter artikkel 8(2)(b)(xxv). Videre vil det måtte bevises at Netanyahu oppfyller de subjektive elementene for medvirkningsansvar. Når det kommer til bevisbyrden i at den tiltalte er skyldig, påhviler det hovedanklageren, jf. artikkel 66(2) i Roma-vedtektene.

Som nevnt tidligere, er de objektive elementene at det foreligger en felles plan eller avtale mellom to eller flere personer, og vesentlig bidrag i utførelsen av handlingene inkludert felles kontroll.

Påtalemyndigheten har vist til handlinger slik som den totale beleiringen som inkluderte en total stengning av tre grenseoverganger inn i Gaza, Rafa, Kerem Shalom og Erez fra 8. oktober 2023 i lengre perioder og videre begrenset inngang på av innføring essensielle forsyninger som inkluderer mat og medisiner. Som også inkluderte avstengning av vannledning og strømforsyning i lengre perioder. Til slutt viser påtalemyndigheten til at disse handlingene fant sted i lag med andre angrep på sivile, inkludert sivile som stod i kø for matforsyning, samt angrep på hjelpearbeidere og hindring av humanitær bistand som resulterte i stans eller begrensning i deres arbeid i Gaza.

I forbindelse med det første objektive elementet argumenterer påtalemyndigheten for at disse handlingene er blitt begått “as part of a common plan to use starvation as a method of war and other acts of violence against the Gazan civilian population as a means to (i) eliminate Hamas; (ii) secure the return of the hostages which Hamas has abducted, and (iii) collectively punish the civilian population of Gaza, whom they perceived as a threat to Israel”¹⁶⁵

Videre følger det av rapporten fra the Panel of Experts in International Law, at Netanyahu og Gallant har “[...] effective authority and control over their subordinates and leadership positions in the War Cabinet and Security Cabinet, in which all key decisions on the conduct of the war -- including blocking and limiting humanitarian aid -- have been made.”¹⁶⁶ Som

¹⁶⁵ Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants (n 79)

¹⁶⁶ Panel of Experts in International Law report (n 26)

statsminister er Benjamin Netanyahu Israels øverste leder og leder for den utøvende makten i det israelske regjeringssystemet.¹⁶⁷ I juni 2024 oppløste Netanyahu War Cabinet som ble opprettet fem dager etter angrepet 7. oktober, som den gang besto av tre medlemmer og to observatører. Dermed kan vi se at i forbindelse med War Cabinet satt Benjamin Netanyahu med en av de tre totale stemmene i avgjørelser som ble tatt i forbindelse med krigen i Gaza, samt han står tilsynelatende med myndighet til å oppløse rådet. En anonymkilde uttalte at oppløsningen skyldes at håndteringen av senestive spørsmål vedrørende krigen skal foregå i et mindre forum, som inkluderer Netanyahus security cabinet.¹⁶⁸

Det kan også argumenteres for at uttalelsen vedrørende den totale beleiringen fra Gallant den 9. oktober 2023 hvor han erklærte total beleiring av Gaza¹⁶⁹ at avgjørelsen ble tatt i War Cabinet hvor Netanyahu hadde en av tre stemmer i forbindelse med avgjørelsestagning. Dette kan tale for at Netanyahu kan anses ha ha “joint control” over avgjørelser i forbindelse med handlinger begått i den væpnede konflikten i Gaza. Basert på Benjamin Netanyahu sin offentlige stilling, samt plass i War Cabinet og Security Cabinet kan det argumentere for at det første objektive elementet om at det foreligger en “common plan” og “agreement” er oppfylt i henhold til Netanyahu og hans samarbeid med de andre aktørene i rådet hvor avgjørelser i forbindelse med konflikten i Gaza ble tatt.

Når det kommer til det andre objektive elementet om å vesentlig bidra i utførelsen av handlingene vil påtalemyndigheten måtte bevise at Netanyahu har ytet den nødvendige medvirkningen i realiseringen av krigsforbrytelsen ettersom det er kun de deltakerne som er delaktig i utførelsen av handlinger som fremgår av den fellesplanen og de som har makt til å hindre at forbrytelsen begås ved å ikke utføre sine oppgaver, kan anses å ha “joint control” over forbrytelsen. Så det vil måtte kunne bevise at Netanyahu kan anses for å ha en så essensiell rolle i gjennomføringen at hvor han ikke hadde gjennomført sin del, ville det hindre utførelsen.¹⁷⁰

Etter mitt syn er det ikke tilstrekkelig at påtalemyndigheten kun viser til Netanyahu sin stemmerett innad i War Cabinet og hans kompetanse til å oppløse det. Det vil måtte fremlegges mer tungtveiende bevis. Det er tvilsomt at hvor Netanyahu hadde stemte blankt i forsamlingen ville ha hindret gjennomføringen av beleiringen hvor flertallet bestemmer. Dog

¹⁶⁷ Prime Minister's Office

¹⁶⁸ Goldenberg, T. (2024): Netanyahu has dissolved Israel's War Cabinet

¹⁶⁹ Fabian, E. (2023) (n 129)

¹⁷⁰ Prosecutor v. Lubanga Dyilo (29. January 2007) (n 137), paras 346-348.

har vi ikke innsyn i stemmefordelingen, så det er rom for å argumentere hans innflytelse statsminister kan påvirke den generelle stemmegivningen.

I forbindelse med vurderingen av dette elementet vedrørende president Lubanga, viste Domstolen til hans essensielle bidrag inkluderte blant annet at han hadde en koordinerende rolle i implementeringen av den felles planen ved å ha direkte kontakt med de andre deltakerne i forbindelse med utførelsen av oppgaver, innsiste på militærtrening og deltok i rekrutteringen av soldater, inkl. de under femten år som ble brukt som livvakter, og forberedte dem til fiendtligheter. Videre bidro Lubanga økonomisk for implementeringen av den felles planen, samt sørget for våpenforsyning.¹⁷¹

Som nevnt tidligere, er ikke alle beviser blitt offentlig tilgjengelig, som vanskeliggjør for en fullstendig rettslig vurdering hvorvidt dette vilkåret er oppfylt. Dog, i henhold til prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo-saken, kan det indikere at hvor påtalemyndighetene kan bevise at Netanyahu har hatt et essensielle bidrag i gjennomføringen av den felles planen, for eksempel hvor han har bidratt i forbindelse med gjennomføringen av planen som bidratt med militærets operasjoner, beordret stridene til kamp, økonomisk bidrag, stod for våpenforsyning eller annet som viser han har hatt en sentral rolle i utførelsen. Handlingene må imidlertid ha funnet sted i forbindelse med fratagelsen av essensielle ressurser og hindring av humanitær bistand til sivilbefolkningen. Dersom det kan konstateres at handlingene til Netanyahu var avgjørende for gjennomføringen av å sulte sivilbefolkningen og hvor han ikke hadde bidratt ville hindret realiseringen, kan det indikere at Benjamin Netanyahu hadde felles kontroll over forbrytelsen.

Videre må påtalemyndigheten bevise at de subjektive forholdene (*mens rea*) er oppfylt. Som gjennomgått ovenfor vil den mistenkte måtte oppfylle de subjektive forholdene i krigsforbrytelsen, mistenkte og de andre medvirkende gjerningspersonene må alle være gjensidig klar over og ha akseptert at implementeringen av deres felles plan kan føre til realiseringen av de objektive forholdene i krigsforbrytelsen. Endelig må den mistenkte være klar over de faktiske omstendighetene som muliggjør for at han kan kontrollere forbrytelsen.

I forbindelse med det først subjektive forholdet, vises det til drøftingen under seksjon 3-4 hvor det ble konkludert at det foreligger mulighet for at Benjamin Netanyahu kan anses for å ha *dolus directus of the second degree* i henhold til forsett til krigsforbrytelsen å sulte sivile som en metode i krigføring ved å frata de objekter som er uunnværlig for deres overlevelse,

¹⁷¹ Ibid. para 383

inkludert forsettlig hindring av hjelpeforsyninger i henhold til Genèvekonvensjonene kom fram, jf. artikkel 8(2)(b)(xxv).

Andre elementet tar sikte på at Netanyahu, sammen med sin medvirker Gallant skal ha handlet med forsett enten i form av *dolus directus of the first degree* eller *dolus directus of second degree*, altså en form for “double intent”. I forbindelse med beleiringen uttalte tidligere forsvarsminister Gallant at beleiringen og blokkeringen av innførsel av humanitær bistand iverksettes som en strategi for å bekjempe Hamas og sikre utlevering av israelske gisler. For å kunne ilegge *dolus directus of the first degree* vil det måtte foreligge klare bevis som indikerer at sivile var deres direkte mål.

Domstolen uttalte imidlertid at det “are reasonable grounds to believe that both individuals intentionally and knowingly deprived the civilian population in Gaza of objects indispensable to their survival.”¹⁷² Dette kan tale for at domstolen er blitt forelagt bevis som indikere *dolus directus of the first degree*. Av tilgjengelig informasjon og hendelser kan det argumenteres for at angrepene på mat- og nødhjelpskøene, nødhjelpkonvoiene og stengning av vannforsyningen kan tale for *dolus directus of the first degree* ettersom de handlingene klart taler for direkte angrep på sivilbefolkningen i Gaza. Likevel, ettersom det ikke foreligger uttalelser eller annen tilgjengelig dokumentasjon som eksplisitt viser til at sivile var deres primære eller del av målet, kan det ikke legges til grunn her at Netanyahu sammen med Gallant hadde *dolus directus of first degree* som co-perpetrator.

Alternativt kan *dolus directus of the second degree* være oppfylt dersom det kan bevises at Netanyahu sammen med Gallant ikke hadde konkret hensikt om å oppfylle de objektive forholdene i forbrytelsen, men var klar over at utfallet ville bli en nok så sikker følge av deres handlinger eller unnlatelser. Ekspert panelet viser til at de gjennomførte handlingene “took place with full knowledge of the extent of Gazans’ reliance on Israel for essential supplies, and the adverse and inevitable consequences of such acts in terms of human suffering and deaths for the civilian population.”¹⁷³ Dette indikerer at det foreligger bevis som taler for at Netanyahu hadde den nødvendige kunnskapen og aksepten for at deres felles plan ville føre til realiseringen av krigsforbrytelsen.

Gjennomførelsen av beleiringen av Gaza resulterte i å begrense tilgangen på mat, vann, medisiner, samt hindret tilgang for humanitær bistand, og ble brukt som en strategi for å

¹⁷² ICC, “Situation in the State of Palestine” (n 7)

¹⁷³ Panel of Experts in International Law report (n 26) para 28.

svekke fienden. Dog selv hvor handlingene er tiltenkt for svekkelse av Hamas og andre stridende med mål om overgivelse eller bekjempe motstanderen, er det uunngåelig at sivilbefolkningen også vil bli rammet ettersom strategien ikke skiller mellom sivil og stridene. Angrepene på landbruket som et militært mål i forbindelse med svekkelse av mattilgangen for stridende, resulterte også i at sivilbefolkningens mattilgang ble rammet, ettersom mer enn 80% av Gazas totale område for avling har blitt skadet.

Ved at avgjørelsene om beleiringen og angrepene ble tatt i War Cabinet hvor Netanyahu hadde en av tre stemmer i lag med blant annet Gallant, kan det indikere at han var klar over at beleiringene og angrepene ville medføre i realisasjonen av krigsforbrytelsen hvor sivile sultes som en krigføringstype, ettersom palestinerne er i stor grad avhengig av Israel i forbindelse med forsyninger inn i Gaza.

Endelig viser tredje elementet til at det må etableres at Netanyahu var viten om at han hadde kontroll over forbrytelsen sammen med andre ved at hans deltakelse var å anse som avgjørende for realiseringen av den felles planen ved. En slik form for kontroll vises det til hvor han ikke utførte sin del hadde han muligheten til å hindre realiseringen av forbrytelsen.

Som vist til tidligere satt både Netanyahu og Gallant med stemmerett i War Cabinet hvor avgjørelser i henhold til krigen i Gaza ble tatt. Det er utenkelig at Netanyahu ikke var viten om sin makt i forbindelse med gjennomføring av handlingene i den forbindelsen. Ekspert panelet viser til at det foreligger bevis som indikerer at det er “reasonable grounds to believe that Netanyahu and Gallant formed a common plan, together with others, to jointly perpetrate the crime of using starvation of civilians as a method of warfare.”¹⁷⁴ Samt viser ICC til at det foreligger “[r]easonable grounds to believe exist that Mr Netanyahu and Mr Gallant, despite having measures available to them to prevent or repress the commission of crimes or ensure the submittal of the matter to the competent authorities, failed to do so”¹⁷⁵

Som statsminister og da leder for den utøvende makten i Israel, er det det rimelig grunn til å tro at Benjamin Netanyahu hadde tilgang til å begrense skaden og eventuelt hindret utførelsen. Med sikte på advarslene vedrørende risikoen for hungersnød, samt de konkrete angrepene på humanitære aksjoner og forsyninger, er det ikke utenkelig at han har midler og makt til å sikre beskyttelsen rundt sivilbefolkningen, ved blant annet å anerkjenne situasjonen

¹⁷⁴ Ibid. para 28

¹⁷⁵ ICC, “Situation in the State of Palestine” (n 7)

og sørge for at landets militærstyrker etterlever internasjonal humanitærrett og menneskerettigheter i sine angrep.

Ved at det blir vist til at Netanyahu hadde midler tilgjengelig for å forhindre eller begrense utførelsen av forbrytelsen, indikere det for at det Netanyahu hadde den nødvendige kontrollen over utførelsen til å kunne ha forhindret realiseringen. Dette taler for at Netanyahu var viten om sin maktposisjon og deltakelse i utførelsen, og med det kunne ha forhindret realiseringen av krigsforbrytelsen å bruke utsulting av sivile som en metode i krigføringen. Dermed indikerer det for at det mentale forholdet i å ha felles kontroll er oppfylt..

Hva dokumentasjon som er forelagt er for allmenheten ukjent ettersom det er klassifisert som hemmelig, men hvor påtalemyndigheten kan bevise utover enhver rimelig tvil i forbindelse med det som er blitt vurdert i avhandlingen, indikerer det for at de objektive og subjektive forholdene er oppfylt etter artikkel 25(3)(a) og Benjamin Netanyahu har medvirket “jointly with another” som co-perpetrator i lag med Yoav Gallant.

Subkonklusjon:

Basert på den rettslige vurderingen av straffeansvar etter artikkel 25(3)(a), foreligger det indikasjoner på at Benjamin Netanyahu kan ha vært delaktig i en felles plan om bruk av sult som metode i krigføring. Det foreligger henvisninger som indikerer at han har hatt en avgjørende rolle i gjennomføringen av en felles plan, og kan anses for å ha felles kontroll over forbrytelsen med blant annet Yoav Gallant. Til tross for at stemmeretten i War Cabinet ikke kan anses å være tilstrekkelig i seg selv å etablere ansvar, indikerer hans lederstilling i Israel samt hans posisjon i å begrense skaden overfor sivilbefolkningen, for at Netanyahu hadde effektiv myndighet og tilgang til tiltak med hensikt til å begrense og forhindre realiseringen av forbrytelsen. I henhold til uttalelsene fra ekspert panelet og Domstolen, indikerer det for at det foreligger annen dokumentasjon som kan understøtte for at Netanyahu hadde effektiv myndighet og tilgang til tiltak som kunne ha forhindret realiseringen av lovbruddet.

5) Perspektivering

Selv om at Roma-vedtektene i dag eksplisitt kriminaliserer bruk av sult som metode i krigføring under artikkel 8(2)(b)(xxv) og 8(2)(e)(xix) som krigsforbrytelse, har strategien

tidligere blitt behandlet som argumenter i henhold til andre forbrytelser, særlig folkemord og forbrytelser mot menneskeheten.

Utsendelsen av arrestordren mot israelske statsministeren Benjamin Netanyahu og tidligere forsvarsminister Yoav Gallant i forbindelse med situasjonen i Palestina markerer en milepæl i forbindelse med straffeforfølgelse. Til tross for at sult har vært benyttet som strategi i tidligere væpnede konflikter, har det frem til nå ikke blitt reiset en selvstendig tiltale og dermed ikke noen som er dømt for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv).

Etter første verdenskrig ble det forsøkt å opprette tiltale for “[d]eliberate starvation of civilians” i straffeforfølgelsen av påstått tyske krigsforbrytere, men det ble ikke etablert. Som vist i forbindelse med Nürnbergprosessen, ble beleiringen av Leningrad (dagens St. Petersburg) ansett som lovlig og ansett for legitimt å avskjære ikke-stridende fra enhver kilde til næring utenfra.¹⁷⁶ Beleiringen av Leningrad varte i 872 dager og resulterte i over en million mennesker døde, hvor 90 prosent av ofrene døde som følger av sult.¹⁷⁷ En følge av verdenskrigen var dog introduksjonen av den fjerde Genèvekonvensjonen, med den hensikt om å styrke sivilbefolkningens beskyttelse.

I Nürnberg-dommen etter andre verdenskrig ble fratakelsen av mat og utsulting av både fanger og sivile som ikke var tatt til fange tatt med i argumentasjonen vedrørende krigsforbrytelse og forbrytelse mot menneskeheten.¹⁷⁸ I senere praksis, særlig fra ICTY og ICTR¹⁷⁹ og da i stor grad relatert til fanger, har Domstolen vurdert fratakelsen av livsnødvendigheter slik som mat og vann som momenter i henhold til eventuelle brudd på forbrytelse mot menneskeheten og folkemord.

Selv om arrestordren viser til forbrytelser mot menneskeheten, herunder utryddelse og/eller mord i strid med artikkel 7(1)(b) og 7(1)(a) som inkluderer dødsfall som følge av sult, samt forfølgelse etter artikkel 7(1)(h), og andre umenneskelig handlinger etter 7(1)(k), er ikke folkemord etter artikkel 6 omfattet. Etter Roma-vedtektene krever folkemord at

¹⁷⁶ Dannenbaum (2022) (n 109), side 690-691.

¹⁷⁷ Wagener, V. (2016): Leningrad: The city that refused to starve

¹⁷⁸ Trial of The major war criminals before the International Military Tribunal (Nuremberg) 1945-1946, side 296-298 der i forbindelse med Hans Frank.

¹⁷⁹ Se ICTR, Prosecutor v. Kayishema & Ruzindana, (21. May 1999) (n 92), (Folkemord); ICTY Prosecutor v. Popovic’ et al., (Judgement) IT-05-88-T (10. June 2010) (Forbrytelse mot menneskeheten, “cruel and Inhumane Treatment”)

gjerningspersonen har *dolus specialis*, det vil si en spesifikk intensjon om å utrydde en hel eller delvis gruppe basert på nasjonalitet, etnisitet, rase eller religiøs tilhørighet.¹⁸⁰

Etter angrepet fra Hamas og andre væpnede palestinere 7. oktober 2023 har den humanitære situasjonen i Gaza resultert i omfattende lidelse og dødsfall. I fravær av straffeforfølgelse for folkemord kan det indikere for at påtalemyndigheten ikke har tilstrekkelige bevis til å konstatere at vilkårene i henhold til Roma-vedtektene artikkel 6 er oppfylt, særlig med hensyn til det nødvendige spesifikke forsettet, *dolus specialis*, hvor det må bevises at Netanyahu hadde den klare hensikten om å begå lovbruddet, altså utrydde palestinere helt eller delvis.

Ved at sult og fratakelse av livsnødvendigheter ikke blir en argumentasjon i henhold til andre forbrytelser, men blir vurdert som en selvstendig forbrytelse, kan det ha allmennpreventiv effekt ved å signalisere at krigsforbrytelsen blir straffeforfulgt. Ved at ICC nå har valgt å straffeforfølge bruk av sult som metode i krigføring og dermed for første gang har reist tiltale for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv) som hovedgrunnlaget for en krigsforbrytelse, kan det bidra til å understreke alvorret i forbrytelsen.

I motsetning til bomber, raketter eller skytevåpen som utgjør et synlig og umiddelbart angrep med direkte skadepotensial, er sult som våpen en mer skjult angrepsform. Det er dermed grunnet det karakteristiske med bruken av sult som krigføringsmetode som gjør det rettslig utfordrende å bevise hvorvidt det foreligger forsett. Det mest utfordrende for påtalemyndigheten vil være å bevise utover enhver rimelig tvil at gjerningspersonen hadde til hensikt å frata sivile livsnødvendigheter for deres overlevelse. Dermed vil det måtte påvises at handlingene ikke skyldes forsømmelse, svikt eller manglende evne til å beskytte matforsyningen til sivilbefolkningen, men at det foreligger utvilsomt hensikt å bruke sult overfor sivile som en strategi i krigføringen.

At Den Internasjonale straffedomstolen (ICC) har sitert artikkel 8(2)(b)(xxv) om sult som krigføringsmetode i en arrestordre mot en statsleder kan ses på som et gjennombrudd i henhold til strategiens bruk opp gjennom tiden. Det er ikke første gang en arrestordre er blitt utsendt mot en statsleder, men første gang bruk av sult som metode i krigføring er blitt sitert generelt. Dette vil føre til en konkret rettslig anvendelse og åpner opp for at sult som strategi kan bli gjenstand for individuelt strafferettslig ansvar for senere væpnede konflikter. Dette kan videre få betydelige konsekvenser for utviklingen av internasjonal strafferett ved å styrke beskyttelsen av sivile i konfliktfylte områder, samt bidra til etablering i konkretiseringen av

¹⁸⁰ Roma-vedtektene (n 28) artikkel 6

rammeverket for vurderingen av slike handlinger, samt vurderingen av individuelt strafferettslig ansvar ved brudd på forbudet.

Dermed kan det i lys av foreliggende analysen vedrørende Benjamin Netanyahus påståtte lovbrudd og straffeansvar for bruk av sult som metode i krigføring i den væpnede konflikten i Gaza presiseres at ICC står overfor en rettslig og historisk behandling. Denne konkrete situasjonen i straffeforfølgelsen av Netanyahu og Gallant kan bidra til utviklingen av rettsprinsipper i henhold til å styrke og utvide beskyttelsen av sivilbefolkningen mot metoder i krigføringen som ikke innebærer direkte vold, men som gjennom fratakelse av gjenstander som er uunnværlige for sivilbefolkningen som kan medføre til alvorlige humanitære konsekvenser.

6) Konklusjon

International Institute of Strategic Studies (IISS), som anses å være et av verdens fremste fagmiljøer i henhold til krig, konflikt og utviklingstrekk, har gjennomført en analyse hvor resultatet var tydelig: dagens kriger varer dobbelt så lenge som for 10-15 år siden.¹⁸¹ Som følge av at konfliktene pågår over lengre tid, er det rimelig å legge til grunn at det kan medfører omfattende konsekvenser for sivilbefolkningen, krigsområdene og landets økonomi. For sivilbefolkningen innebærer konfliktens lengde at det blant annet kan påvirke varigheten på strategien og metoden som benyttet i krigføringen. Det innebærer blant annet varigheten på avskjæring eller betydelige begrensninger på tilgang til livsnødvendige ressurser, noe som er avgjørende for deres overlevelse i konflikten. Det er klart at sult som våpen ikke et nytt fenomen i krig. Som tidligere nevnt, kan denne strategien spores tilbake til antikken. I moderne tid kan vi se hen til blant annet konfliktene i Syria, Jemen, Sudan og Gaza hvor nettopp dette blir påstått og dokumentert i form av rapportert og mediedekning, at sult blir brukt som en metode i krigføringen.

Formålet med avhandlingen har vært å analysere hvorvidt Israels statsminister Benjamin Netanyahu kan bli funnet skyldig i å bruke sult som metode i den pågående væpnede konflikten i Gaza, herunder brudd på krigsforbrytelsen under artikkel 8(2)(b)(xxv), samt hvorvidt det foreligger rettslig grunnlag for at han kan bli holdt strafferettslig ansvarlig som co-perpetrator under artikkel 25(3)(a). I søket på å besvare problemstillingen, har

¹⁸¹ Nickelsen, T. (2024): Krigens grusomme ansikt

avhandlingen underveis redegjort for lovbestemmelsene og dens vilkår. Gjeldende rett har blitt anvendt i forbindelse med vurdering om de faktiske forholdene vedrørende Israels handlinger i Gaza oppfyller vilkårene loven fremsetter, herunder hvorvidt et lovbrudd er begått, og om det på bakgrunn av det kan ilegge strafferettslig ansvar.

På grunn av at det er tale om en pågående konflikt som er under etterforskning og til behandling hos ICC, er de foreliggende bevis av hensyn til etterforskningen og vitners sikkerhet klassifisert som hemmelig. Dermed er den aktuelle analysen bygd på den informasjon som er tilgjengelig for allmennheten gjennom rapporter fra sentrale organisasjoner og sentral mediedekningen i og utenfor krigsområdet.

Analysen viser tydelig at det foreligger omfattende dokumentasjon på at sivilbefolkningen i Gaza har blitt unndratt gjenstander som er uunnværlig for deres overlevelse, herunder mat, vann, medisiner og helsehjelp.¹⁸² Unndragelsen har blitt utført gjennom stengning av grenseoverganger, avstengning av vann- og strømforsyning, hindring av humanitær bistand og ødeleggelse av landbruksområder. Som en følge av disse hendelsene, ble det i november 2024 advart av eksperter om at Gaza stod i fare for hungersnød. Til tross for denne advarselen, foreligger det begrenset med informasjon som indikerer for at det ble iverksatt tiltak med henblikk på å redusere risikoen eller unngå utviklingen ettersom FN i august 2025 erklærte hungersnød i Gaza.

Videre har WHO rapportert om et helsevesen som har kollapse. Av 36 sykehus er det kun 14 som er i drift, men de er kun delvis funksjonelle ettersom det ikke er noen sykehus som drives for full drift.¹⁸³ Samtidig er det blitt rapportert per 3. november 2025 at over 1 700 helsearbeidere har omkommet som følge av konflikten.¹⁸⁴ Tilgang på medisinsk hjelp og et funksjonelt helsevesen er omfattet av “object indispensable”, og i likhet med at det ikke foreligger et resultatkrav, kreves det ikke en total kollaps av helsevesenet for å oppfylle bestemmelsen. Artikkel 8(2)(b)(xxv) viser til at det er tilstrekkelig å frata sivile objekter som er nødvendig for deres overlevelse. Det betyr i praksis at der det er tale om et helsevesen som har redusert kapasitet, men drives for begrenset drift, grunnet handlinger begått av gjerningspersonen, er det tale om berøvelse av objekter som er uunnværlig for overlevelse. Basert på blant annet de nevnte forholdene her, ble det etter en samlet vurdering av det

¹⁸² Jf. Tilleggsprotokoll I art.54; Roma-vedtektene art. 8(2)(b)(xxv); Elements of Crimes art. 8(2)(b)(xxv) pkt. 1.

¹⁸³ UN OCHA: Humanitarian Situation Update #326 (n 90)

¹⁸⁴ Leger uten grenser (2025) (n 4)

objektive forholdet (actus reus), “deprived civilians of objects indispensable to their survival”, konkludert at actus reus er oppfylt i medhold av artikkel 8(2)(b)(xxv).

I analysen er det vist til flere lovbestemmelser innenfor internasjonal humanitærrett samt menneskerettslige forpliktelser. Som det fremgår av analysen har de aktuelle handlingene, av blant annet Benjamin Netanyahu, vært i strid med flere folkerettslige og menneskerettslige forpliktelser. Ved at artikkel 8(2)(b)(xxv) i stor grad er utledet av artikkel 54 i Tilleggsprotokoll I da bestemmelsen forbyr bruk av sult som metode i krigføring, resulterer det i at artikkel 8(2)(b)(xxv) blir tolket i lys av bestemmelsen. I medhold av Genèvekonvensjonen IV artikkel 23, pålegges partene for å sørge for fri passering av humanitær hjelp. I tillegg til at Gaza anses for å være under israelsk okkupasjon, blir Israel som okkupasjonsmakt pålagt forpliktelser, da blant annet i Genèvekonvensjonen IV art. 55 og 70 som pålegger parten å iverksette hurtig og uhindret adgang i å sikre tilstrekkelig med mat, vann og humanitær bistand for sivilbefolkningen.

I medhold av internasjonale anerkjente menneskerettigheter, herunder ICESCR artikkel 11 og ICCPR artikkel 6, pålegges partene også plikter overfor sivilbefolkningen i forbindelse med væpnede konflikter. Artikkel 6 i ICCPR er en ufravikelig rettighet som fastslår retten til liv. ICESCR artikkel 11 og artikkel 6 i ICCPR fastslår retten til tilstrekkelig mat og vann, samt stadfester artikkel 6 statene at beskyttelsen av siviles liv inkluderer å sikre tilstrekkelig med essensielle ressurser for deres overlevelse. Endelig kan vi se at FNs sikkerhetsråd i 2018 vedtok resolusjon 2417 hvor de fordømmer bruken av sult som strategi i krigføring, og viser til at bruken kan utgjøre krigsforbrytelse. Statene blir, som de øvrige bestemmelsene, pålagt i å sikre humanitær tilgang og beskytte sivilbefolkningen mot sult.

I lys av den foretatte analysen, indikerer det presenterte hendelsesforløpet at det har medført brudd på statens forpliktelser overfor sivilbefolkningen. Til tross for at det ikke foreligger et resultatkrav i forbindelse med brudd på 8(2)(b)(xxv), har de militære operasjonene resultert i dødsfall som følge av hungersnød i Gaza.

Hvorvidt Netanyahu oppfylder det subjektive forholdet (mens rea), er vurderingen mer kompleks og det mest utfordrende å stadfeste, men et sentralt punkt. Ved at det ikke foreligger tidligere avgjørelser for brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv), ble det nødvendig å ta utgangspunkt i juridisk teori i forbindelse med vurderingen. Basert på den juridiske teorien som var tilgjengelig, vises det til en generell enighet i at artikkel 30 i Roma-vedtektene kommer til anvendelse og viser til ICCs tidligere praksis. Som følge av at det kan antyde at Domstolen

har gått bort fra oppfatningen at *dolus eventualis* er omfattet av artikkel 30, vil det resultere i en høyere grad for forsett, samt et strengere beviskrav for aktor. I henhold til Benjamin Netanyahu, vil det ikke være tilstrekkelig for aktor å bevise *dolus eventualis*, hvor det tas utgangspunkt i at gjerningspersonen var viten om at handlingene muligens kunne føre til å ramme sivilbefolkningen, og da aksepterte et slikt utfall. Aktor vil måtte kunne bevise at handlingen ble begått med direkte forsett å sulte sivilbefolkningen, *dolus directus of the first degree*, eller handlingene ikke var rettet mot sivilbefolkningen, men han var nok så viten om at sivile vil bli rammet som en følge, *dolus directus of the second degree*.

I henhold til den rettslige vurderingen av Benjamin Netanyahus utøvelse av forsett i forbindelse med handlingene overfor sivilbefolkningen i Gaza, som blant annet resulterte i omfattende matusikkerhet, foreligger det indikasjoner på at handlingen er utført med forsett i form av *dolus directus of the second degree*, jf. artikkel 30(2)(b). Det vil si at Benjamin Netanyahu anses for å ha vært nokså sikker om at handlingene som ble utført med militært formål, da med sikte på å ramme de stridene, også ville ramme sivilbefolkningen. Fratakelsen av uunnværlige gjenstander, da spesielt tilgangen på mat og vann, skiller ikke mellom sivile og stridene. Muligheten for *dolus directus of the first degree* blir ikke forkastet, men det foreligger ikke tilstrekkelig med argumenter tilgjengelig for offentligheten som tydelig understøtter at Netanyahu handlet med direkte intensjon om å sulte sivile som en del av deres krigføring.

Etter mitt syn foreligger det klare holdepunkter som taler for at Benjamin Netanyahu har begått lovbrudd og handlet i strid med både folkeretten og menneskerettigheter. Dermed ble det også vurdert hvorvidt han vil kunne bli strafferettslig ansvarlig. Som statsminister i Israel har det vært blitt diskutert om han vil nyte immunitet som følge av sin offisielle stilling, dog følger det av artikkel 27 i Roma-vedtektene at alle skal ha lik anvendelse uten noe forskjellsbehandling på grunnlag av dens offisielle stilling. Basert på den rettslige vurderingen av hvorvidt det foreligger rettslig grunnlag for å holde Benjamin Netanyahu strafferettslig ansvarlig, ble det konkludert med at det foreligger indikasjoner som taler for at han oppfyller vilkårene for strafferettslig ansvar som “co-perpetrator” i medhold av artikkel 25(3)(a) i Roma-vedtektene.

Hvor det fremkommer bevis som kan understøtte Israels uttalelser hvor det blir hevdet at tiltakene var utelukkende rettet mot militære mål, Hamas og andre væpnede palestinere, og at Hamas brukte sivile som skjold, vil det kunne styrke argumenteringen for at handlingene er omfattet av unntaket i artikkel 54(3)(b) i Tilleggsprotokoll I. Unntaket er snevert, slik at hvor

det resulterer å påvirke sivilbefolkningens tilgang på mat og vann, eller tvangsfordrivelsen, vil ikke handlingene være omfattet. Som det blir vist til analysen ble ikke handlingene omfattet av unntaket grunnet angrepne har resultert i å ramme sivilbefolkningens tilgang på mat og vann, samt tvangsfordrivelse fra by til by.

Som det fremgår av vurderingen av ansvar, ble det lagt til grunn at det er rimelig grunn til å tro at Netanyahu og Gallant var viten om realiseringen av de objektive forholdene i forbrytelsen nok så sikkert ville bli oppfylt som følge av deres handlinger eller unnlatelser. Sett i lys av tilgjengelig informasjon vedrørende situasjonen og advarsler fra både organisasjoner, eksperter og andre stater, vedrørende risikoen for hungersnød blant sivilbefolkningen, anses det som utenkelig at de ikke var nokså viten om følgende av deres handlinger som var rettet mot tilgangen på mat, rent vann, helsehjelp og tilrettelegging for humanitær bistand ville føre til forverrelse av den alt foreliggende situasjonen.

Avslutningsvis fremkommer det av analysen at det foreligger dokumentasjon som indikerer at Benjamin Netanyahu kan bli funnet skyldig i krigsforbrytelsen sult som metode i krigføring, samt at utførte handlinger og aksjoner utgjør brudd på internasjonal humanitærrett og menneskerettigheter. Den endelige avgjørelsen ligger imidlertid hos ICC og deres vurdering av de påståtte lovbruddene. Det er ikke utenkelig at det vil ta mange år før det vil foreligge en endelig avgjørelse, eller hvorvidt det vil bli avsagt avgjørelser ettersom ICC er avhengig av at statspartene arresterer de etterlyste og utlever dem til ICC. Nylig kan vi se Ungarn, som statspart til vedtektene, brøt denne plikten ved at de unnlot å arrestere Benjamin Netanyahu under hans besøk i Ungarn etter utsendelsen av arrestordren.¹⁸⁵

Bruken av sult og hindring av humanitær bistand som strategi i væpnet konflikt sett opp mot krigenes varighet i dagens samfunn, har Den internasjonale straffedomstolen muligheten i straffeforfølgelsen bidra med avklaring i henhold til lovbruddet.

Samlet sett har avhandlingen bidratt til å belyse kompleksiteten i forbindelse med internasjonal humanitærrett, menneskerettighet og internasjonal strafferett. Det er blitt vist til at den rettslige vurderingen av brudd på artikkel 8(2)(b)(xxv) kan bli utfordrende, spesielt med henblikk på å bevise mens rea, samt vurdert det strafferettslige ansvaret i forbindelse med lovbruddet.

¹⁸⁵ Situation in the State of Palestine (Finding under article 87(7) of the Statute on Hungary's non-compliance with the Court's request to cooperate in the provisional arrest of Benjamin Netanyahu and referral to the Assembly of States Parties), ICC-01/08-462, (24. July 2025)

Litteraturliste

Vedtekter, Traktater og Juridiske tekster

- Geneva Convention (IV) Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949.
- Rome Statute of the International Criminal Court (adopted 17 July 1998, entered into force 1 July 2002) 2187 UNTS 3 (Rome Statute)
- International Criminal Court, Elements of Crimes (2013) ICC-PIOS-LT-03-002/15_Eng.
- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Additional protocol I) of 8 June 1977.
- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Additional Protocol II) of 8 June 1977
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (adopted 16 December 1966, entered into force 3 January 1976) 993 UNTS 3
- International Covenant on Civil and Political Rights (adopted 19 December 1966, entered into force 23 March 1976) 999 UNTS 17
- United Nations Security Council (UNSC) Res 2417 (28. May 2018) UN Doc S/RES/2417

Den internasjonale straffedomstol-Rettspraksis

- *Situation in the State of Palestine* (Decision on the ‘Prosecution request pursuant to article 19(3) for a ruling on the Court’s territorial jurisdiction in Palestine), ICC-01/18-143 (5. February 2021)
- *Situation in the State of Palestine* (Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the Court pursuant to article 19(2) of the Rome Statute), ICC-01/18-374 (21. November 2024).
- *Situation in the State of Palestine* (Judgment on the appeal of the State of Israel against Pre-Trial Chamber I’s “Decision on Israel’s challenge to the jurisdiction of the

Court pursuant to article 19(2) of the Rome Statute”) ICC-01/18 OA2 (24. April 2025).

- *Situation in the State of Palestine* (Finding under article 87(7) of the Statute on Hungary’s non-compliance with the Court’s request to cooperate in the provisional arrest of Benjamin Netanyahu and referral to the Assembly of States Parties), ICC-01/08-462, (24. July 2025)
- *Prosecutor v Dominic Ongwen* (Trial Judgment) ICC-02/04-01/15-1762-Red (4. February 2021)
- *Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo*- (Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute) ICC-01/05-01/08-424 (15. June 2009)
- *Prosecutor v. Bemba Gombo* (Judgment pursuant to Article 74 of the Statute) ICC-01/05-01/08-3343 (21. March 2016)
- *Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo*, ICC-01/05-01/13-2275-Red, (Appeals Judgment pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Statute) (8. March 2018)
- *Prosecutor v. Germain Katanga* (Judgment pursuant to article 74 of the Statute) ICC-01/04-01/07-3436-tENG (7. March 2014)
- *Prosecutor v. Kayishema & Ruzindana* (Judgment) ICTR-95-1-T (21 May 1999)
- *Prosecutor v Lubanga Dyilo* (Decision of the confirmation of charges) ICC-01/04-01/06-803-tEN (29. January 2007)
- *Prosecutor v Lubanga Dyilo* (Judgment pursuant to article 74 of the Statute) ICC-01/04-01/06-2842 (14. March 2012)
- *Prosecutor v. Lubanga Dyilo*, (Judgment on the appeal of Mr. Thomas Lubanga Dyilo against his conviction) ICC-01/04-01/06-3121-Red (1. December 2014)
- *Prosecutor v. Milorad Krnojelac* (Judgment) IT-97-25-T (15 March 2002)
- *Prosecutor v. Nikolic* (Sentencing Judgment) IT-94-2-S (18 December 2003)
- *Prosecutor v. Popovic’ et al.*, (Judgment) IT-05-88-T, (10. June 2010)
- *Prosecutor v. Radovan Karadzic* (Judgment) IT-95-5/18-T (24. March 2016)

Andre domstoler-Rettspraksis

- The High Command Case- US Military Tribunal, Nuremberg, The United States of America vs. Wilhelm von Leeb, (27. October 1948) Tilgjengelig på:
<https://www.legal-tools.org/doc/c340d7/pdf>

- Trial of The major war criminals before the International Military Tribunal (Nuremberg) 1945-1946 (1. October 1946). Tilgjengelig på: <https://www.legal-tools.org/doc/388b07/pdf/>

Bøker

- Dörmann, K. (2003) *Elements of War Crimes of the Rome statute of the International Criminal Court* (Cambridge University Press) Tilgjengelig på: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/50649/1/33.pdf>
- Cryer, R., Friman, H., Robinson, D., & Wilmshurst, E. (2010). *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press. Tilgjengelig på: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/13294/1/156.pdf>
- Henckaerts, J.-M., & Doswald-Beck, L., *Customary International Humanitarian Law*, International Committee of the Red Cross (2005) (Cambridge University Press). Tilgjengelig på: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>
- Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori (3. utg.)*. Djøf Forlag.
- Pictet, J., S. (1958). *The Geneva Conventions of 12 August 1949 Commentary-IV Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War*. Geneva: International Committee of the Red Cross. Tilgjengelig på: <https://www.legal-tools.org/doc/7d971f/pdf>
- Sandoz, Y. C., Pilloud, C., and Pictet, J. S., Swinarski and Zimmermann, B. (eds.), *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949* (ICRC, Martinus Nijhoff, Geneva, 1987). Tilgjengelig på: <https://www.legal-tools.org/doc/6d222c/pdf>
- Robinson, D., Vasiliev, S., Slidregt, E. van, & Oosterveld, V. (2024). *An introduction to international criminal law and procedure (5. utg.)* Cambridge University Press.
- Triffterer, O., & Ambos, K. (2016), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, (3. utg.), C.H. Beck/Hart/Nomos, München/Oxford/Baden-Baden, 2016. Tilgjengelig på: <https://www.legal-tools.org/doc/040751/>

Artikler

- Dannenbaum, T. (2022), *Criminalizing Starvation in an age of mass deprivation in war: intent, method, form, and consequence*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, 55(3) Review 681-756. Available at: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vjtl/vol55/iss3/3>
- Gillard, E.-C. (publisert 2019, 27. juni, sist oppdatert 2020, 14. desember). *Sieges, the Law and Protecting Civilians*. Hentet fra: Chatham House: The Royal Institute of International Affairs. Tilgjengelig på: <https://www.chathamhouse.org/2019/06/sieges-law-and-protecting-civilians-0/iii-rules-international-humanitarian-law-particularly> Hentet 14 oktober 2025
- Heinze, E. A. (2024). *International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict*. Parameters 54, no.1, Tilgjengelig på: [doi:10.55540/0031-1723.3273](https://doi.org/10.55540/0031-1723.3273)
- Kaul, H., P., (2010, 1. januar) “*The International Criminal Court and the Crime of Genocide*” in Christoph Safferling and Eckart Conze (eds.), *The Genocide Convention Sixty Years after its Adoption*, T.M.C. Asser Press, Tilgjengelig på: [legal-tools.org/doc/3c0186/pdf/](https://www.legal-tools.org/doc/3c0186/pdf/) (<https://www.legal-tools.org/doc/3c0186/>) Hentet 12.oktober 2025
- Manley, S., *Referencing Patterns at the International Criminal Court*, European Journal of International Law, Volume 27, Issue 1, February 2016, Pages 191–214, Tilgjengelig på: <https://doi.org/10.1093/ejil/chw002> Hentet 7. november 2025
- Nickelsen, T. (2024, 29. april). *Krigens grusomme ansikt*. UIO.no/Forskningnytt: Tilggjengelig på: https://www.uio.no/forskning/forskningsnytt/apollon/artikler/2024/2_krigens_ansikt.html Sist oppdatert 7.november 2025. Hentet 13. november 2025
- Stevoli, M. (2020, januar). *Famine as a Collateral Damage of War*. Journal of International Humanitarian Legal Studies, Vol. 11, No. 1, 163-186: Tilgjengelig på: [doi:10.1163/18781527-01101001](https://doi.org/10.1163/18781527-01101001) Hentet 8. november 2025.
- Ventura, M., J., (2019, 10. oktober) *Prosecuting Starvation under International Criminal Law: Exploring the Legal Possibilities*, 17(4) Journal of International Criminal Justice 781-814, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3463949>

Nettsider

- Amnesty International . (2024, 6. desember). *Q&A on Gaza*. Hentet fra: Amnesty International UK: <https://www.amnesty.org.uk/gaza-questions> Hentet 10. November 2025
- Bradley, M. (2025, 6. mars). *The Applicability of international human rights law and international humanitarian law in situations of violence linked to organized crime*. Hentet fra: Reasearching Internal Displacement: https://researchinginternaldisplacement.org/short_pieces/the-applicability-of-international-human-rights-law-and-international-humanitarian-law-in-situations-of-violence-linked-to-organized-crime/ Hentet 29. oktober 2025.
- CAAT-Campaign Against Arms Trade. (2025, 8. september). *A Humanitarian Crisis, Created by War*. Hentet fra: Campaign Against Arms Trade: <https://caat.org.uk/data/countries/saudi-arabia/yemens-humanitarian-catastrophe/> Hentet 4.november 2025
- Coleman, M. (2023, 3. februar). *The War and Religion in Ukraine: The Role of NGOs in Evidence Collection for Future International Trials*. Hentet fra: Talk About: <https://talkabout.iclrs.org/2023/02/03/the-role-of-ngos-in-evidence-collection/> Hentet 11. november 2025
- Einarsen, T., & Chaudhry, R. (u.d.). *Folkemord i Gaza- eller kun forbrytelser mot menneskeheten?* Hentet fra: International Commission of jurists: <https://icj.no/nyheter/humanitaer/folkemord-i-gaza-eller-kun-forbrytelser-mot-menneskeheten/> Hentet 5.november 2025
- Eklund, L., Yin, H., & Ven Den Hoek, J. (2025, 6. februar). *Gaza: We analysed a year of satellite images to map the scale of agricultural destruction*. Hentet fra: The Conversation: <https://theconversation.com/gaza-we-analysed-a-year-of-satellite-images-to-map-the-scale-of-agricultural-destruction-248796> Hentet 15.oktober 2025.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2025, 26. mai). *Gaza's agricultural infrastructure continues to deteriorate at alarming rate*. Hentet fra: Unitet Nations: <https://www.fao.org/newsroom/detail/gaza-s-agricultural-infrastructure-continues-to-deteriorate-at-alarming-rate/en> Hentet 15. oktober 2025

- Global Rights Compliance. (u.d.). *Starvation as a Weapon of War*. Hentet fra: Ratification Portal : <https://starvationaccountability.org/ratification-portal/timeline/> Hentet 4.november 2025
- Hajdin, N. (2017, 10. april). *Commentary Rome Statute: Part 3*. Hentet fra: Case Matrix Network: <https://www.casematrixnetwork.org/cmn-knowledge-hub/icc-commentary-clicc/commentary-rome-statute/commentary-rome-statute-part-3>
- Iversen, J., (2025, 17. oktober). *Palestina*. Hentet fra: FN-Sambandet : <https://fn.no/konflikter/palestina#2023-25:Israelanklagesforåbegåfolkemord-7> Hentet 13. september 2025
- International Criminal Court, 'Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine' (2024, 20 mai), <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state> Hentet 14. oktober 2025
- International Criminal Court, "Situation in the State of Palestine – ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel's challenges and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant", (2024, 21. November), <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges> Hentet 20.09.2025
- Leger uten grenser, (Publisert 2024, 7. mars, sist oppdatert 3.november 2025) *Hva er situasjonen i Palestina i dag?* Hentet fra: <https://legerutengrenser.no/her-jobber-vi/palestina/> Hentet 13.november 2025
- Mishra, V. (2025, 10. april). *Sudan faces unprecedented hunger and displacement as war enters third year*. Hentet fra: United Nations: <https://news.un.org/en/story/2025/04/1162096> Hentet 4.oktober 2025 kl. 18:04.
- State of Palestine (2019, 23.juli) *The States Parties to the Rome statute*: Hentet fra: <https://asp.icc-cpi.int/states-parties/asian-states/Palestine> Hentet 16.oktober 2025.
- Panel of Experts in International Law, *Report of the Panel of Experts in International Law* (2024, 20. mai) <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/240520-panel-report-eng.pdf> Hentet 2. oktober 2025.

- Parliamentarians for Global Action. (u.d.). *Yemen and the Rome Statute*. Hentet fra Parliamentarians for Global Action: <https://www.pgaction.org/ilhr/rome-statute/yemen.html> Hentet 4. november 2025 kl. 21:24
- United Nations. (2025, 1. august). *Gaza: Nearly 1,400 Palestinians killed while seeking food, as UN warns airdrops are no solution* | UN News. Hentet fra United Nations: <https://news.un.org/en/story/2025/08/1165552> Hentet 13. september 2025
- United Nations (2025, 3. oktober). *Daily press briefing by the office of the spokesperson for the Secretary-General*, Tilgjengelig på: <https://press.un.org/en/2025/db251003.doc.htm> Hentet 4. november 2025
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (2025, 25. september). *Humanitarian Situation Update #326/ Gaza Strip*. <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-326-gaza-strip> Hentet 26 september 2025
- UNRWA, (2025, 15. august) *situation report #184 on the Humanitarian Crisis in the Gaza Strip and the West Bank, incl. East Jerusalem*. Hentet fra: United Nation: <https://www.un.org/unispal/document/unrwa-sitrep-184-15aug25/> Hentet 13. september 2025

Annet

- Declaration Accepting the Jurisdiction of the International Criminal Court (2014), underskrevet av president Mahmoud Abbas, Hentet fra: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Palestine_A_12-3.pdf Hentet 16. oktober 2025
- Expert Declaration (2025, 22. september): *Urgent Action on Gaza's Famine*: <https://d3jwam0i5codb7.cloudfront.net/wp-content/uploads/2025/09/Expert-Declaration-Urgent-Action-on-Gazas-Famine.pdf> (Refugees International) Hentet 26. september 2025
- FN-Sambandet (u.d) FN-Sambandet. *Folkerett*. Hentet september 2025 fra Folkerett: <https://fn.no/tema/konflikt-og-fred/folkerett> Hentet 19. september 2025
- Government Offices of Sweden. (2025, 23. september). *Joint statement: Offer to assist with treatment of patients from Gaza in Occupied West Bank, including East*

Jerusalem. Hentet fra Government.se:

<https://www.government.se/statements/2025/09/joint-statement-offer-to-assist-with-treatments-of-patients-from-gaza-in-the-occupied-west-bank-including-east-jerusalem/>

Hentet: Hentet 26. september 2025.

- Human Rights Watch. (2023, 18. desember). *Israel: Starvation Used as Weapon of War in Gaza*. Hentet fra Human Rights Watch:
<https://www.hrw.org/news/2023/12/18/israel-starvation-used-weapon-war-gaza>
Hentet 25. oktober 2025.
- Human Rights Watch. (2024, 14. mai). *Gaza: Israelis Attacking Knowing Aid Worker Locations*. Hentet fra Human Rights Watch:
<https://www.hrw.org/news/2024/05/14/gaza-israelis-attacking-known-aid-worker-locations> Hentet 15. oktober 2025
- International Humanitarian Law Database: *Rule 14. Proportionality in attack*, Hentet fra: <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule14> Hentet 8. november 2025
- International Institute for Criminal Investigation. (u.d.). *International Criminal Law & practice training material- What is international criminal law?* Hentet fra <https://iici.global/wp-content/uploads/2024/02/icls-training-materials-sec-2-what-is-intl-law2.pdf>
- International Committee of the Red Cross. (2022, mars). *What is International Humanitarian Law?* Hentet fra https://www.icrc.org/sites/default/files/document/file_list/what_is_ihl.pdf Hentet 20. september 2025
- Integrated Food Security Phase Classification (IPC) (2025, 22. august): *Gaza Strip: Famine confirmed in Gaza Governorate, projected to expand*; https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Malnutrition_July_Sept2025_Special_Snapshot.pdf?utm_source=sdrn%3Avg%3Aarticle%3AB00lpE Hentet 26. september 2025.
- Larsen, Kjetil Mujezinović; Cooper, Camilla Guldahl: *proporsjonalitetsprinsippet - krigens folkerett* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 8. november 2025 fra https://snl.no/proporsjonalitetsprinsippet_-_krigens_folkerett

- NOU 1999:27 (1999) Forslag til ny Grunnlov § 100. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-27/id142119/?ch=1>
- Prime Minister's Office, Hentet fra: Prime Minister's Office www.gov.il/apps/pmo/history/historyIndexEn.html Hentet 22. oktober 2025.
- Ratification Status for CCPR - *International Covenant on Civil and Political Rights*: tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CCPR Hentet 29. oktober 2025
- Ratification Status for CESC - *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*: tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/treaty.aspx?treaty=cescr&lang=en Hentet 29. oktober 2025.
- Regjeringen, Norge. (2025, 23. september). *Fellesuttalelse: Tilbud om bistand til behandling av pasienter fra Gaza på den okkuperte Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fellesuttalelse-tilbud-om-bistand-til-behandling-av-pasienter-fra-gaza-pa-den-okkuperte-vestbredden-inkludert-ost-jerusalem/id3119822/> Hentet: Hentet 26. september 2025.
- Res judicata, <https://www.britannica.com/topic/res-judicata> Hentet 13. oktober 2025
- Røde Kors, *Distinksjonsprinsippet*, <https://www.rodekors.no/vart-arbeid/regler-i-krig/sporsmal-og-svar/distinksjonsprinsippet/> Hentet 8.november 2025
- Røde kors. *Hva er Genèvekonvensjonene?* Hentet fra <https://www.rodekors.no/vart-arbeid/regler-i-krig/sporsmal-og-svar/genevekonvensjonene/>
- Shelton, J. (2025, 25. april). *World Food Programme warns of mass starvation in Gaza*. Hentet fra DW: <https://www.dw.com/en/world-food-programme-warns-of-mass-starvation-in-gaza/a-72356829> Hentet 15.oktober 2025
- UN Human Rights Committee, *General comment No. 36 on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights*. Hentet fra: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/GCArticle6/GCArticle6_EN.pdf Hentet 29. oktober 2025

- United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court: Official Records, Rome, 15 June–17 July 1998 (United Nations, 2002) A/CONF.183/13 (Vol. III), https://legal.un.org/icc/rome/proceedings/e/rome%20proceedings_v3_e.pdf Hentet 13. oktober 2025.
- Wagener, V. (2016, 8. september). *Leningrad: The city that refused to starve*. Hentet fra DW: <https://www.dw.com/en/leningrad-the-city-that-refused-to-starve-in-wwii/a-19532957#:~:text=The%20siege%20of%20Leningrad%20lasted,Leningrad%20over%20the%20ice%20road%20> Hentet 12. november 2025
- World Food Programme (2024, 17. oktober): *Expert report: Risk of famine persists in conflict-hit Gaza*, World Food Programme: <https://www.wfp.org/stories/expert-report-risk-famine-persists-conflict-hit-gaza> Hentet 28. oktober 2025
- X (tidligere Twitter) COGAT på X (publisert 2023, 10. oktober): «*You wanted hell, you will get hell" The Coordinator of the Government in the Territories Maj. Gen. Ghassan Alian speaking to Hamas and the residents of Gaza.*» <https://x.com/cogatonline/status/1711718883323752586> Hentet 28. oktober 2025, kl. 22:08.

Nyhetsider

- Fabian, E. (2023, 9. oktober). *Defense minister announces 'complete siege' of Gaza: No power, food or fuel*. Hentet fra: The times of Israel: https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/defense-minister-announces-complete-siege-of-gaza-no-power-food-or-fuel/ Hentet 22. oktober 2025.
- Goldenberg, T. (2024, 17. juni). *Netanyahu has dissolved Israel's War Cabinet amid growing frustrations with war in Gaza*. Hentet fra: PBS News: <https://www.pbs.org/newshour/world/netanyahu-has-dissolved-israels-war-cabinet-amid-growing-frustrations-with-war-in-gaza> Hentet 22. oktober 2025.
- Nerbøberg, S. (2025, 22. august) *Hungersnød erklært i Gaza by*, Hentet fra: NRK: <https://www.nrk.no/urix/hungersnod-erklart-i-gaza-by-1.17537889> Hentet 28. oktober 2025.

- NTB, (2025, 22. august): *Hungersnød erklært i Gaza By*; Hentet fra: VG: <https://www.vg.no/nyheter/i/B00lpE/hungersnoed-erklart-i-gaza-by> Hentet 26. september 2025
- Willis, H., Stein, R., Tiefenthaler, A., Reneau, N., Byrd, A., & Patil, A. (2024, 25. april). *'We're Aware of the Location': Aid Groups in Gaza Coordinated With I.D.F. but Still Came Under Fire*. Hentet fra: The New York Times: <https://www.nytimes.com/video/world/100000009393031/aid-groups-gaza-israel.html> Hentet 15. Oktober 2025

Bilag

Vedlagt avhandlingen følger prosessavsnitt og prosessplan

Ordtelling

Statistikk:

Sider 59

Ord 20 639

Tegn (ikke mellomrom) 116 001

Tegn (med mellomrom) 136 510

Avsnitt 278

Linjer 1 663

☐ Ta med fotnoter og sluttnoter

Lukk